

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Česko-americké vztahy po skončení studené války

Jaroslav Dolejš

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy - britská a americká studia

Bakalářská práce

Česko-americké vztahy po skončení studené války

Jaroslav Dolejš

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Obsah

1. Úvod	5
2. Historie vztahů mezi ČSR a USA do Sametové revoluce	7
3. Období od Sametové revoluce do rozdělení ČSFR	11
4. Období 1993-1998.....	17
4.1 První vláda Václava Klause	17
4.2 Druhá vláda Václava Klause	20
4.3 Vláda Josefa Tošovského.....	22
5. Období 1998-2006.....	24
5.1 Vláda Miloše Zemana	24
5.2 Vláda Vladimíra Špidly.....	31
5.3 Vláda Stanislava Grosse	35
5.4 Vláda Jiřího Paroubka.....	37
6. Období 2006-2010.....	39
6.1 První vláda Mirka Topolánka.....	39
6.2 Druhá vláda Mirka Topolánka	40
6.3 Vláda Jana Fischera	43
7. Systém protiraketové obrany a (bez)vízový styk.....	45
7.1 Zapojení ČR do systému protiraketové obrany.....	45
7.2 Problematika (bez)vízového styku ČR a USA.....	49
8. Závěr	54
9. Seznam zdrojů	56
10. Resumé	65

1. Úvod

Pro Českou republiku jsou vztahy se Spojenými státy americkými významným tématem. Důležitost tohoto vztahu vyplývá zejména z velmocenského postavení Spojených států v současném světě. USA jsou mocnost ovlivňující širokou oblast společenského dění – od politiky přes vědu po kulturu. Zcela zásadní je také „hegemoniální“ ekonomické postavení Spojených států a jejich vliv na globální trh.

Za cíl této bakalářské práce na téma „*Česko-americké vztahy po skončení studené války*“ jsem si stanovil popis a analýzu vzájemných vztahů mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými. V práci se zabývám česko-americkými vztahy v období od Sametové revoluce v roce 1989 do demise vlády Jana Fischera v červenci roku 2010. Analýze vztahů po červenci 2010 se v práci nevěnuji, neboť vývoj vztahů v tomto období nebyl dosud ukončen.

Cílem práce je potvrdit či vyvrátit hypotézu: *Česko-americké vztahy jsou dlouhodobě stabilní a české vnitropolitické dění na jejich podobu nemělo výrazný vliv.*

Vzhledem k velké obsahové a časové rozsáhlosti tématu jsem se rozhodl analyzovat česko-americké vztahy zejména z hlediska České republiky. Toto vymezení dimenze analýzy mi umožnilo věnovat se dostatečným způsobem všem podstatným aspektům vztahů mezi ČR a USA a zároveň dodržet rozsah bakalářské práce v požadovaném rozmezí.

Při psaní bakalářské práce jsem čerpal informace z českých i zahraničních zdrojů. Vzhledem k povaze tématu jsem významnou část informací získával z relevantních internetových zdrojů. Jako primární informační zdroj jsem používal oficiální dokumenty vrcholných orgánů České republiky; např. programová prohlášení vlády, zprávy ministerstva

zahraničních věcí o zahraniční politice a podobně. Dále jsem vycházel ze zaznamenaných osobních zkušeností a vzpomínek osob podílejících se na vytváření česko-amerických vztahů. Zde byly zdrojem například biografie politiků, články v médiích, ale také záznam konference bývalých českých a amerických velvyslanců. Informace jsem také čerpal ze zpráv důvěryhodných zpravodajských serverů. Informace o jednotlivých vládách jsem čerpal z internetového portálu vlády ČR.

Práce je z důvodu snahy o maximální přehlednost strukturována chronologicky. Jednotlivé kapitoly se zabývají přesně vymezeným časovým obdobím a přímo na sebe navazují. První kapitola stručně přibližuje historický vývoj vztahů mezi Československem a Spojenými státy do Sametové revoluce v roce 1989. Druhá kapitola se zabývá vztahy Československa a Spojenými státy od Sametové revoluce do rozdělení ČSFR v roce 1992. Následující tři kapitoly se věnují vztahům České republiky a USA mezi léty 1993 a 2010. Závěrečná kapitola se vymyká chronologickému členění. Zabývá se dvěma tématy, která považuji za velmi významná pro formování česko-amerických vztahů a která procházejí delším časovým obdobím.

2. Historie vztahů mezi ČSR a USA do Sametové revoluce

Mezinárodní vztahy mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými navazují historicky na vztahy USA a Československé republiky, za jejíhož kontinuálního nástupce se ČR považuje. Zahraniční politika USA měla značný vliv prakticky na všechny zásadní zlomy v Československé republice, ať se jedná o její vznik v roce 1918, osvobození od nacismu druhé světové války, začlenění do Východního bloku i Sametové revoluce v roce 1989.¹

Určité vztahy mezi budoucí ČSR a USA lze dohledat fakticky již před vytvořením samostatné republiky v roce 1918. Tento fakt souvisí s českými a slovenskými emigranty, kteří již od 17. století do Ameriky odcházeli. Zpočátku byly důvody pro emigraci zejména ekonomické a náboženské, po roce 1848 odcházeli do USA emigranti také z důvodů politických. Další imigranti z budoucí ČSR přicházeli před první světovou válkou či v jejím průběhu. Tito Američané s československými kořeny pak měli určitý vliv na získání podpory pro vznik samostatné Československé republiky. Velká část potomků těchto přistěhovalců, kteří žijí například v Texasu, Illinois atd., se ke svému původu hlásí. V USA dodnes existují mnohé krajanské spolky, s nimiž Česká republika spolupracuje.²

Samotný vznik samostatné Československé republiky je výrazně spjat se Spojenými státy. Zejména s politikou prezidenta Woodrow Wilsona a jeho koncepcí čtrnácti bodů, které se měly stát rámcem pro vytvoření nového světového systému po první světové válce. Desátým bodem Wilsonova konceptu bylo vyjádření práva na autonomii národů Rakousko-Uherského císařství. Tento bod je označován jako právo národa

¹ Sympóziu *Lev a orel: Česko-americké vztahy očima velvyslanců*, 07.10.2012 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/live_video_1.html, 22.04.2012).

² Velvyslanectví České republiky ve Washingtonu. *Češi v USA* (http://www.mzv.cz/washington/cz/kultura/krajane/cesi_v_usa/index.htm, 18.04.2012).

na sebeurčení. Již v roce 1918 odcestoval do USA budoucí prezident a jedna z vůdčích osobností snahy o vytvoření samostatné ČSR T. G. Masaryk, aby zde získal podporu českých a slovenských rodáků pro myšlenku samostatného státu. Mimo prezidenta W. Wilsona jednal T. G. Masaryk v USA i s dalšími americkými politiky a také s diplomaty a zástupci dalších zemí. Na základě těchto jednání vytvořil T. G. Masaryk tzv. Washingtonskou deklaraci, která se stala základem pro samostatnost ČSR. Masaryk ji předal právě do rukou prezidenta Wilsona.³ O výrazném vlivu USA svědčí i fakt, že první československá ústava byla částečně ovlivněna ústavou americkou.⁴ Podle bývalého amerického velvyslance v ČR Williama Cabanisse byl nadstandardní vztah ČSR a Spojených států ovlivněn osobním přátelstvím prezidentů T. G. Masaryka a W. Wilsona.⁵

Výborné vztahy mezi USA a ČSR trvaly prakticky po celou dobu existence první republiky. Určitým mezníkem se stala druhá světová válka, která oficiální vztahy mezi USA a ČSR, respektive Protektorátem Čechy a Morava, přerušila. I během války však existovaly určité vztahy mezi československou exilovou vládou v Londýně a Američany. Amerika byla také jedním z hlavních cílů emigrantů opouštějící zemi před druhou světovou válkou či v jejím průběhu. K opětovnému navázání vztahů došlo na konci války, kdy spojenečtí vojáci pod velením generála Pattona osvobodili část Západních Čech. Krátce před tím ale proběhla Jaltská konference, na níž byla dohodnuta budoucí podoba sfér vlivu v Evropě. Tato konference, která stanovila také tzv. demarkační linii, již Spojenci nesměli překročit, měla tedy zcela zásadní dopad na budoucí směřování Československa, neboť jej umístila do sféry vlivu SSSR.

³ Sovadina, 2009

⁴ U. S. Department of State. *Background Note: Czech Republic* (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3237.htm>, 18.04.2012).

⁵ Sympóziium *Lev a oreľ: Česko-americké vztahy očima velvyslanců*, 07.10.2012 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/live_video_1.html, 22.04.2012).

Komunistický puč v roce 1948 znamenal ve vztahu mezi ČSR a USA zásadní proměnu. Vzhledem k poválečnému vývoji, zejména narůstajícímu vlivu SSSR na Československo, však bylo možné ji očekávat. Po komunistickém převratu se ČSR stala "oficiálně" součástí tzv. Východního bloku. Spojené státy se tak staly pro Československo úhlavním nepřítelem. ČSR byla vzhledem k vlivu SSSR nucena odmítnout americkou nabídku na přijetí tzv. Marshallova plánu. Spojené státy se staly jedním z hlavních cílů emigrantů, kteří zejména z politických důvodů ČSR opouštěli ihned v roce 1948 nebo i později. Celkem odešlo v období totality do USA přibližně 150 tisíc Čechoslováků.⁶ Mezinárodní vztahy a kontakty byly udržovány na minimální úrovni, tzn. vzájemné přítomnosti velvyslanců apod.

Invazi vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR v roce 1968 označily Spojené státy v Radě bezpečnosti OSN za porušení Charty OSN. Vzhledem k obsazení Rady bezpečnosti⁷ však nebylo možno provést žádnou akci proti okupaci. V roce 1975 došlo mezi zeměmi Západu, tedy i USA, a Východu, včetně ČSSR, k podpisu Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE). Tento dokument zavazoval signatáře k dodržování lidských práv. Na základě porušování tohoto aktu československou vládou vznikla v roce 1977 Charta 77, která se pak stala jakousi vůdčí strukturou československé protikomunistické opozice.

Určitý vztah mezi USA a ČSR/ČSSR existoval na neoficiální úrovni. Lze říci, že určitá část občanů i v této době USA obdivovala, zejména v oblasti kultury – hudby, literatury atd. Ze strany USA existovala určitá neoficiální podpora československé protikomunistické opozice. Jednalo se zejména o osobní podporu zprostředkovanou různými osobnostmi. I neoficiální česká kultura byla ve spojených státech ceněna, například hry

⁶ Velvyslanectví České republiky ve Washingtonu. *Češi v USA* (http://www.mzv.cz/washington/cz/kultura/krajane/cesi_v_usa/index.html, 18.04.2012).

⁷ tzn. působení Sovětského svazu a Čínské lidové republiky jako stálých členů RB OSN

dramatika Václava Havla byly v Americe uváděny v divadlech, docházelo, zejména díky exulantům, k vydávání knih československých autorů a mnozí umělci získávali různá ocenění.⁸

⁸ Sympózium *Lev a orel: Česko-americké vztahy očima velvyslanců*, 07.10.2012
(http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/live_video_1.html, 22.04.2012).

3. Období od Sametové revoluce do rozdělení ČSFR

S koncem studené války a Sametovou revolucí se před československou zahraniční politikou objevil nový, zcela zásadní úkol, totiž navázání zahraničních vztahů s bývalým "nepřítelem", tedy se státy Západu, včetně Spojených států amerických. Po Sametové revoluci se objevily tři koncepce směřování zahraniční politiky: neutralita, zaměření na Východ nebo zaměření na Západ. Postupem času zvítězila koncepce se zaměřením na státy Západu. Prioritou se pro Československo stalo navázání mezinárodních vztahů se sousedními státy a Spojenými státy americkými.

Potřeba změny vztahů a případné navázání nových souvisela s celkovou změnou mezinárodního prostředí po skončení studené války. Pro ČSSR, posléze ČSFR byly zcela zásadní také důvody ekonomické. Během totality byla československá ekonomika zaměřena zcela na Východní blok – Sovětský svaz a RVHP. Ekonomické vztahy byly podřízeny vůli SSSR, neexistoval volný trh a podobně. Po revoluci existovala shoda, že by měl být v Československu zaveden volný trh a zároveň byla zřejmá potřeba nalézt nové zahraniční ekonomické partnery.

Ekonomické důvody však nebyly jediným determinantem potřeby vzniku nových zahraničních vztahů. S koncem bipolárního konfliktu se změnila mezinárodní situace i z hlediska mezinárodní bezpečnosti. Ihned po pádu Východního bloku bylo jasné, že Varšavská smlouva nemá jako organizace budoucnost. Českoslovenští politici tak stáli před otázkou zajištění bezpečnosti státu. Opět existovala shoda, že bezpečnostní politika by měla být založena na vztahu se Západem. Neexistoval ovšem jasný názor na podobu této bezpečnosti, respektive na její institucionálním zajištění. Existovaly dva názory. Jeden byl založený na zájmu Československa na vstupu do Severoatlantické aliance (North Atlantic

Treaty Organization, NATO), druhý navrhoval vytvoření nové bezpečnostní organizace nebo posílení spolupráce na základě Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE). Zrušení NATO a nahrazení jeho funkce jako bezpečnostní organizace v Evropě KBSE prosazoval například první porevoluční ministr zahraničí Jiří Dienstbier.⁹

Programové prohlášení tehdejší federální vlády Mariána Čalfy zmínku o navazování vztahu s USA neobsahuje. Předpokládá naopak přetrvání zejména ekonomického zaměření Československa na země RVHP a Sovětský svaz. Toto zaměření zakládá na znalosti trhu a již existujících vazbách.¹⁰ Ani první porevoluční vláda České republiky premiéra Petra Pitharta se o nutnosti navázání vztahů s USA v programovém prohlášení explicitně nezmiňuje.¹¹

Programové prohlášení poslední federální vlády Jana Stráského z roku 1992 se v části věnované zahraniční politice zmiňuje o nutnosti prohlubování a rozšiřování styků s NATO. Uvádí také, že přetvoření Evropy nebude možné bez aktivní účasti Spojených států, a tedy že vláda přikládá velký význam budování dobrých vztahů s USA. Programové prohlášení vlády České republiky premiéra Václava Klause, vzešlé z voleb v roce 1992, se zabývá zejména rozdělení ČSFR na samostatné republiky. V části o zahraniční politice se zmiňuje explicitně o budování vztahů se sousedními zeměmi a nutností připravit mezinárodní společenství na vznik samostatné České republiky.¹² Ovšem zmiňuje se o ztrátě části východních

⁹ Calda, 2004: 93

¹⁰ Vláda ČSFR. *Programové prohlášení vlády*. 19.12.1989 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-csfr/marian-calfa-1/ppv-1989-1990-calfa1.pdf>, 18.04.2012), s. 9-10.

¹¹ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2.7.1990 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-cr/petr-pihart/ppv-1990-1992-pihart.pdf>, 18.04.2012).

¹² Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 13.7.1992 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-cr/vaclav-klaus/ppv-Klaus-1992-1996.pdf>, 18.04.2012), s. 4.

trhů souvisejícím s pádem RVHP a Sovětského svazu, a zdůrazňuje blíže nespécifikovanou nutnost navázání nových vztahů.¹³

Počátek vztahů mezi Československem a Spojenými státy americkými byl velmi výrazně ovlivněn osobností Václava Havla. Na této skutečnosti se shoduje velká část osobností zabývajících se česko-americkými vztahy. Martin Palouš, bývalý velvyslanec ČR v USA například uvádí, že osobnost Václava Havla přispěla k menší asymetričnosti vztahu, než by byla u státu velikosti ČR předpokládána. Tedy že Československo, a posléze i Česká republika, mělo mnohem větší vliv, než který odpovídal její velikosti.¹⁴ Havel byl na Západě vnímán jako hrdina, který se výrazně zasloužil o pád totality, což výrazně přispělo k jeho vlivu na mezinárodní vztahy. Již před Sametovou revolucí byl vnímán jako přední osobnost opozice proti režimu, což se projevilo například zájmem o jeho uvěznění v únoru 1989. Havel sám uvádí, že tento zájem byl pro něj výhodou, neboť si k němu režim nemohl dovolit výrazně špatné zacházení.¹⁵ Pro americkou veřejnost byl Václav Havel ztělesněním amerického snu – vězeň nedemokratického režimu, který se již necelý rok po svém posledním uvěznění stal prezidentem.¹⁶ Bývalý americký velvyslanec v ČR Craig Stapleton uvádí, že důvodem nadstandardnosti vztahů byly mimo jiné osobní přátelské vztahy prezidenta Havla s tehdejším americkým prezidentem G. H. W. Bushem.¹⁷ Prezident G. H. W. Bush sám navštívil Československo již v roce 1990. K prvnímu výročí Sametové revoluce pronesl 17. listopadu 1990 projev na Václavském náměstí v Praze.

¹³ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 13.7.1992 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-cr/vaclav-klaus/ppv-Klaus-1992-1996.pdf>, 18.04.2012), s. 9.

¹⁴ Sympóziium *Lev a orel: Česko-americké vztahy očima velvyslanců*, 07.10.2012 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/live_video_1.html, 22.04.2012).

¹⁵ Havel, 2006: 20-21

¹⁶ Špaček, 2012: 131

¹⁷ Sympóziium *Lev a orel: Česko-americké vztahy očima velvyslanců*, 07.10.2012 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/live_video_1.html, 22.04.2012).

Havlova proslulost mu umožnila již v únoru 1990, tedy jen krátce po jeho zvolení prezidentem, pronést projev v Kongresu USA. Tento projev byl velmi úspěšný, několikrát přerušovaný bouřlivými ovacemi. Havel v projevu nastínil, jakým způsobem by USA mohly pomoci k transformaci zemí bývalého Východního bloku ve fungující demokracie s volným trhem. Zdůraznil, že pro stabilizaci situace v Evropě je zcela zásadní přeměna Sovětského svazu ve stabilní fungující demokracii s tržním hospodářstvím.¹⁸ Mluvil zde také o potřebě přeměny bezpečnostní politiky v souvislosti s proměnou mezinárodního prostředí. Přednesl například návrh na posílení funkce KBSE, navrhl opakování Helsinské konference a vytvoření nového konceptu „Helsinky II.“, který se měl stát posléze garantem bezpečnosti v Evropě.¹⁹ Později mu bylo vytýkáno, že prosazoval zrušení NATO jako nadbytečného rezidua studené války, což však Havel sám odmítá. Tato námitka vycházela zejména z jeho pozdějších snah o zapojení ČR do Aliance. Hlavním zájmem jeho snahy bylo podle něj vytvoření organizace, která bude dbát o bezpečnost celé Evropy, nejen její části. Této představě se v současnosti NATO přibližuje.²⁰

Názor politických stran na budování vztahů Československa a USA je těžko analyzovatelný, neboť po Sametové revoluci určitou dobu trvalo, než se vytvořil relativně stabilní stranický systém, který máme dnes. Občanské fórum, které bylo jakousi obecnou platformou, bylo tvořeno velkým množstvím lidí zařaditelných prakticky do celého politického spektra. Byli v něm aktivní lidé tíhnoucí spíše k pravici, ale i lidé se spíše levicovým smýšlením atd. Proto nebyl vytvořen konkrétnější politický program a většina politických názorů formulovaných Občanským fórem byla spíše obecnějšího charakteru. I názory na směřování zahraniční

¹⁸ Havel, V. (1990): *Projev prezidenta ČSSR Václava Havla pro obě sněmovny Kongresu USA*. 21.02.1990 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/>, 18.04.2012).

¹⁹ Havel, V. (1990): *Projev prezidenta ČSSR Václava Havla pro obě sněmovny Kongresu USA*. 21.02.1990 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/>, 18.04.2012).

²⁰ Havel, 2006: 48-49

politiky byly stanoveny poměrně vágně, což lze vypožorovat z programového prohlášení OF.²¹ Tato nekonkrétnost a častá rozdílnost názorů později vedla k rozkolu hnutí. Na začátku roku 1991 se kvůli neshodám ohledně budoucího směřování OF rozpadlo na samostatné politické strany, například Občanskou demokratickou stranu (ODS), Občanské hnutí a další.²² ODS, vítěz voleb v roce 1992, ve svém volebním programu z roku 1992 kritizuje nekonzistentnost a málo konkrétní vymezení směřování československé zahraniční politiky. Sama zdůrazňuje nutnost snahy o co nejužší spolupráci s NATO a Evropskými společenstvími. Význam vztahu s USA je označován za klíčový pro směřování zahraniční politiky.²³

Poměrně velký vliv na zahraniční politiku po revoluci měli bývalí disidenti, často členové Občanského fóra nebo Veřejnosti proti násilí. Příkladem může být první polistopadový ministr zahraničních věcí ČSSR/ČSFR Jiří Dienstbier. Funkci zastával od prosince 1989 do července 1992. V roce 1992 nahradil J. Dienstbiera Jozef Moravčík, který v postu setrval do rozdělení ČSFR na samostatné republiky 31. prosince 1992. Velvyslancem ČSFR v USA byl v roce 1992 Michael Žantovský, jenž se stal následně velvyslancem samostatné České republiky v USA.

Již v roce 1991 přednesl ministr zahraničí Jiří Dienstbier ve Federálním shromáždění zprávu o stavu československé zahraniční politiky. V ní se mimo jiné zmiňuje o USA. Upozorňuje, že se podařilo za krátkou dobu navázat velmi dobré vztahy, zejména v oblasti ekonomické. Dále je zde uvedeno, že USA podporovala a pomáhala ČSFR ke vstupu do Mezinárodního měnového fondu (IMF) a Světové banky. ČSFR a USA také podepsaly doložku nejvyšších výhod. Byl založen československo-

²¹ Totalita.cz. *Hnutí Občanské fórum* (<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/of.php>, 18.04.2012).

²² Totalita.cz. *Hnutí Občanské fórum* (<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/of.php>, 18.04.2012).

²³ ODS. *Volební program Občanské demokratické strany*. (http://www.ods.cz/docs/programy/program_1992.pdf, 18.04.2012).

americký podnikatelský fond, který měl podporovat podnikání v Československu.

K první vojenské spolupráci mezi ČSFR a USA došlo během operace Pouštní bouře v letech 1990 až 1991.²⁴ Tato mise Rady bezpečnosti OSN, jejímž mandátem bylo osvobození území Kuvajtu od irácké okupace, byla vedena právě Spojenými státy. Československá vláda poskytla misi protichemickou jednotku, jejíž hlavním úkolem bylo zajištění ochrany v případě použití chemických zbraní ze strany irácké vlády Saddáma Husajna. Zásah mezinárodní mise vedené USA byl poměrně pozitivně vnímán i československou veřejností.²⁵

V souvislosti s očekávaným rozdělením ČSFR na samostatnou Českou republiku a Slovensko, odstoupil 20. července 1992 z funkce prezidenta Václav Havel.

²⁴ Ministerstvo obrany ČR. *Pouštní štít a Pouštní bouře – osvobozovací operace* (<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3691>, 18.04.2012).

²⁵ Calda, 2004: 95

4. Období 1993-1998

4.1 První vláda Václava Klause

Dne 1. ledna 1993 vznikla samostatná Česká republika. Vznikla tedy potřeba zajistit nové republice patřičné mezinárodní uznání, udržení kontinuity vztahů. Toto se ukázalo jako poměrně bezproblémové. Ačkoliv americká administrativa původně neschvalovala rozdělení ČSFR z obavy z destabilizace Střední Evropy, ihned po rozdělení došlo k uznání ČR a navázání vzájemných vztahů.²⁶ Za důkaz kontinuity vztahů mezi ČR a USA lze považovat například fakt, že americký velvyslanec v bývalé ČSFR Adrian A. Basora i československý velvyslanec v USA Michael Žantovský zastávali své funkce, s patřičnými statutárními změnami, i po vzniku samostatné ČR.

První vládou samostatné České republiky se stala vláda Václava Klause, jež byla u moci již od roku 1992, neboť po rozdělení ČSFR nebyly uspořádány nové volby. Tuto vládu tvořila koalice Občanské demokratické strany (ODS), Křesťanskodemokratické strany (KDS), Občanské demokratické unie (ODA) a Křesťanská a demokratická unie – Česká strana lidová (KDU-ČSL). Post ministra zahraničních věcí nadále zastával spoluzakladatel ODS Josef Zieleniec. Po vzniku samostatné ČR nedošlo ke změně programového prohlášení vlády. Jedním z hlavních cílů tak bylo nadále navazování těsnějších vztahů s NATO a USA.²⁷ V dubnu 1992 předložil ministr zahraničí Zieleniec *Vládní koncepci zahraniční politiky ČR*. Tato koncepce naznačovala směr, kterým by se v budoucnu měla ubírat česká zahraniční politika. Vláda v koncepci zdůrazňuje význam českých vztahů se Spojenými státy a potřeby je prohlubovat. Za jeden

²⁶ U. S. Department of State. *Background Note: Czech Republic* (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3237.htm>, 18.04.2012).

²⁷ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 13.07.1992 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-1/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 18.04.2012).

z primárních cílů pak také stanovuje vstup ČR do NATO. Nepředpokládá již tedy "pouhé" navazování těsnějších vztahů, ale vyjadřuje přímo záměr stát se členem této organizace.²⁸ Jak lze vyčíst z rozpravy, která následně proběhla v Poslanecké sněmovně, v otázce směřování zahraniční politiky, a zejména vstupu do Severoatlantické aliance, nebyli poslanci zcela jednotní. Z vystoupení poslanců hlavní tehdejší opoziční síly Levého bloku, volební koalice Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM) a Strany demokratické levice pro volby 1992, plyne, že se vstupem do Aliance nesouhlasí.²⁹ Z vládní koncepce zahraniční politiky také vyplývá, že došlo k definitivnímu odklonu od možných alternativ k vazbě na USA a Západ obecně.

Zahraněční politika České republiky byla i nadále významným způsobem ovlivňována prezidentem Havlem. Ten byl zvolen prezidentem ČR již na počátku roku 1993. V říjnu roku 1993 přednesl Václav Havel v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR projev, ve kterém se zabývá otázkou vstupu republiky do Severoatlantické aliance. Havel v projevu vyslovil důvody, které ČR považuje za klíčové pro začlenění se do Aliance. Jako první důvod uvedl, že Česká republika má z důvodů své polohy a historických souvislostí zájem na spoluzodpovědnosti za bezpečnost v Evropě. Upozorňuje, že ČR nechce být pouze pasivním "odběratelem" bezpečnosti, ale chce se na ní podílet jako jeden z tvůrců. Vysloveně upozorňuje, že „[Česká republika] se chce aktivně podílet na obraně evropského míru a demokracie.“³⁰ V druhém bodu upozorňuje, že Česká republika se hlásí k západoevropskému kulturnímu okruhu a k základním hodnotám „euroamerické“ civilizace. NATO považuje za základní

²⁸ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol jednanání PS Parlamentu ČR*. 21.04.1993 (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/008schuz/s008019.htm>, 18.04.2012).

²⁹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol jednanání PS Parlamentu ČR*. 21.04.1993 (<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/008schuz/s008019.htm>, 18.04.2012).

³⁰ Havel, V. (1993): *Projev prezidenta republiky Václava Havla v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky*. 12.10.1993 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1993/1210.html>, 18.04.2012).

platformu pro ochranu těchto hodnot. Třetí důvod pak nazývá geopolitickým. Upozorňuje na důležitost včlenění do fungujícího systému kolektivní obrany a nebezpečí, které by ČR plynulo z myšlenky izolacionismu či neutrality, jež si z důvodu své velikosti, strategické polohy atp. nemůže dovolit.³¹

V souvislosti s česko-americkými vztahy je třeba zmínit změnu na prezidentském postu ve Spojených státech. Novým prezidentem byl zvolen William (Bill) J. Clinton, úřad zastával od ledna 1993. V předvolební kampani dával najevo, že za hlavní těžiště své práce považuje domácí politiku. Přílišné soustředění se na zahraniční politiku vytýkal svému předchůdci, prezidentu G. H. W. Bushovi. Postupem zahraničních událostí však byl do oblasti zahraniční politiky zatažen.

Na základě zájmu zemí tzv. Visegradské skupiny, spíše neformálního uskupení České republiky, Polska, Slovenska a Maďarska, o rychlý vstup do NATO, přišel v roce 1993 americký ministr obrany Les Aspin s myšlenkou vytvoření programu „Partnerství pro mír“ (Partnership for Peace, PfP), který se měl stát určitým předstupněm začlenění státu do NATO a základem pro rozšiřování Aliance.³² V lednu roku 1994 jednal americký prezident William Clinton během návštěvy Prahy s představiteli Visegradské skupiny o podmínkách programu Partnerství pro mír. Výběr České republiky jako místa pro jednání o programu svědčí o nadstandardním vztahu USA a České republiky. Během tohoto jednání prezident Václav Havel přednesl projev, který vyjadřuje pozitivní přijetí programu Partnerství pro mír a pokračující zájem ČR o vstup do Aliance.³³ Již v únoru roku 1994 přijala česká vláda návrh na účasti v programu PfP.

³¹ Havel, V. (1993): *Projev prezidenta republiky Václava Havla v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky*. 12.10.1993 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1993/1210.html>, 18.04.2012).

³² NATO. *Partnerství pro mír* (http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/partnerstviproimir.htm, 18.04.2012).

³³ Havel, V. (1994): *Projev prezidenta republiky Václava Havla na obědě pořádaném prezidentem Billem Clintonem pro prezidenty Maďarska, Polska, Slovenska a České republiky*. 12.01.1994 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1994/1201.html>, 18.04.2012).

V březnu téhož roku se ČR k programu oficiálně připojila.³⁴ Vstupem do programu se České republice otevřela do budoucna cesta k plnohodnotnému členství v NATO.

Americký prezident Clinton a český prezident Havel navázali velmi dobré osobní vztahy. Jak již bylo zmíněno, prezident Clinton v roce 1994 navštívil Českou republiku. Mimo jednání o Partnerství pro mír bývá návštěva spojována spíše s neformálními událostmi, které do jisté míry pravděpodobně také přispěly k formování vztahů.

4.2 Druhá vláda Václava Klause

V první polovině roku 1996 proběhly první volby do Poslanecké sněmovny samostatné České republiky. Volby vyhrála ODS, druhý největší počet mandátů získala Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), která se tak stala nejsilnější opoziční stranou. Volební program ODS pro volby 1996 obsahuje, podobně jako program pro předchozí volby, zmínky o nutnosti upevnování mezinárodních vztahů s USA. Explicitně již vyjadřuje záměr začlenění se do Severoatlantické aliance.³⁵ Jistou proměnu zaznamenala levicová opozice, v níž se nejsilnější stranou stala ČSSD předsedy Miloše Zemana. ČSSD ve svém programu podporuje vstup republiky do NATO, podmiňuje jej ovšem konání referenda. Přístup ČSSD k USA není ve volebním programu vyjádřen. Větší důraz je zde kladen na Evropskou unii.³⁶ Pro srovnání – druhou nejsilnější levicovou opoziční stranou, a stranou s třetím největším počtem mandátů, se s 10 % hlasů stala KSČM. Komunisté se ve volebním programu pro volby 1996 vyjadřují

³⁴ NATO. *Partnerství pro mír*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/partnerstviproimir.htm, 18.04.2012).

³⁵ ODS. *Volební program Občanské demokratické strany pro volby 1996*

(http://www.ods.cz/docs/programy/program_1996.pdf, 18.04.2012).

³⁶ ČSSD. *Volební program České strany sociálně demokratické „Lidskost proti sobectví“*. 20.01.1996

(http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_1996.pdf, 18.04.2012).

požadavek na omezení spolupráce se Západem. Odmítají zde také vstup do NATO, požadují dokonce rozpuštění Aliance.³⁷

Předseda ODS Václav Klaus byl znovu jmenován předsedou vlády, která byla tvořena středo-pravou koalicí ODS, ODA a KDU-ČSL. Jednalo se o vládu menšinovou, podporovanou v Poslanecké sněmovně 99 poslanci. Post ministra zahraničí byl opět obsazen Josefem Zieleniecem. Programové prohlášení vlády zdůrazňuje, že česká zahraniční politika by měla být nadále směřována na euroatlantický prostor, za hlavní cíle je označen vstup do Severoatlantické aliance a do Evropské unie. Vztah k USA zde není vyjádřen explicitně, ovšem lze říci, že vyplývá ze záměru zaměřit zahraniční politiku právě na euroatlantický prostor.³⁸ Vláda nepřeformulovala dokument o směřování zahraniční politiky ČR, nadále tak platila koncepce zahraniční politiky z roku 1992.

V prezidentských volbách v roce 1996 obhájil svůj mandát Bill Clinton. Výrazným prvkem, který přispěl ke zlepšení již tak nadstandardních česko-amerických vztahů, bylo jmenování Madelein Albright do funkce Secretary of State, tedy ministryně zahraničí. Madelein Korbel Albright se narodila v Československu v roce 1937. Během druhé světové války uprchla její rodina do Anglie, kde její, již před válkou politicky činný, otec spolupracoval s československou exilovou vládou. Po skončení druhé světové války se vrátili do ČSR, po komunistickém puči v roce 1948 byli opět nuceni emigrovat, tentokrát do USA. Před uvedením do úřadu Secretary of State působila Albright jako velvyslankyně USA při OSN. Albright je považována za jednu z největších podporovatelů myšlenky rozšíření NATO, snažila se pro tuto myšlenku získat americkou

³⁷ KSČM. *Volební program Komunistické strany Čech a Moravy 1996 – 2000* (<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5486>, 18.04.2012).

³⁸ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 1996 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 18.04.2012).

veřejnost i politiky.³⁹ M. Albright navázala blízký přátelský vztah s prezidentem Havlem, což umocnilo již tak dobré vztahy s prezidentem Clintonem.⁴⁰ Madelein Albright je považována za zastánkyni „asertivního multilateralismu“, její působení mělo podle názoru některých komentátorů výrazný vliv na zapojení NATO do akcí v bývalé Jugoslávii.

Hlavním tématem česko-amerických vztahů byla nadále jednání České republiky o vstupu do Severoatlantické aliance. Dne 8. července 1997 bylo na summitu NATO rozhodnuto, že ČR spolu s Maďarskem a Polskem, bude oficiálně nabídnuto členství v Alianci. Do prosince téhož roku pak trvaly přístupové rozhovory.⁴¹

V říjnu 1997 odstoupil kvůli neshodám s premiérem Klausem z postu mistra zahraničních věcí Josef Zieleniec. Byl nahrazen nestraníkem Jaroslavem Šedivým, který byl předtím mimo jiné zástupce pro zájmy ČR v NATO. Vnitrostranická a vnitrokoaliční krize druhé Klausovy vlády vyvrcholila 30. listopadu 1997 demisí vlády.

4.3 Vláda Josefa Tošovského

Dne 2. ledna 1998 byla jmenována úřednická vláda, v čele s premiérem Josefem Tošovským, bývalým guvernérem ČNB. Vláda byla vytvořena pro překlenutí období do předčasných voleb, které byly naplánovány na červen 1998. Post ministra vnitra zastával i nadále Jaroslav Šedivý. Programové prohlášení vlády se opět explicitně nevyjadřuje o vztahu k USA, avšak je zde vyjádřena nutnost kontinuity české

³⁹ Havel, V. (2000): *Projev prezidenta republiky Václava Havla u příležitosti galavečeře pořádané organizací Američtí přátelé České republiky na počest americké ministryně zahraničních věcí Madeleine Albrightové*. 07.09.2000 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/2000/0709.html>, 18.04.2012).

⁴⁰ Albrightová, 2003: 12-24

⁴¹ NATO. *Vztahy mezi Českou republikou a NATO* (http://www.natoaktual.cz/na_cr.aspx?y=na_cr/cravztahysnatoiii.htm, 18.04.2012).

zahraniční politiky. Ta se měla projevit zejména na pokračování přístupových rozhovorů ohledně členství v NATO.⁴²

Dne 20. ledna 1998 proběhla volba prezidenta republiky. Do funkce byl znovu zvolen Václav Havel.

Dne 21. ledna 1998 rozhodla vláda o přistoupení České republiky k NATO, tedy ratifikaci Washingtonské smlouvy. Vláda poté předložila smlouvu ke schválení Parlamentu ČR, jehož obě komory⁴³, Poslanecká sněmovna dne 15. dubna 1998 a Senát dne 30. dubna 1998, schválily vstup České republiky do Severoatlantické aliance.⁴⁴

⁴² Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 27.01.1998 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/josef-tosovsky/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 18.04.2012), s. 2.

⁴³ Senát Parlamentu ČR byl poprvé zvolen v roce 1996.

⁴⁴ NATO. *Vztahy mezi Českou republikou a NATO* (http://www.natoaktual.cz/na_cr.aspx?y=na_cr/cravztahysnatoiii.htm, 18.04.2012).

5. Období 1998-2006

5.1 Vláda Miloše Zemana

V červnu 1998 proběhly v ČR předčasné volby. Volební program vítězné ČSSD pocházel již z roku 1997, tedy ze stavu před schválením vstupu ČR do NATO. Program se ve směřování zahraniční politiky prakticky shoduje s programem předchozím. USA jsou zde zmíněny v souvislosti s bezpečnostní politikou a NATO. Jinak je záměrem ČSSD směřovat zahraniční politiku spíše na Evropskou unii.⁴⁵ Druhá nejúspěšnější strana ve volbách – ODS – se ve svém volebním programu vztahy se Spojenými státy nezabývá, odkazuje na ně pouze v souvislosti s NATO.⁴⁶ Třetí nejsilnější strana, KSČM, ve svém volebním programu nadále prosazuje požadavek zrušení NATO či alespoň omezení jeho vlivu. Explicitně je zde vyjádřeno, že KSČM považuje NATO za nástroj Spojených států k prosazování vlastních imperialistických zájmů.⁴⁷

Počet mandátů, které ČSSD získala, ani počet mandátů případné koalice nezajistil Miloši Zemanovi, pověřenému sestavením vlády, potřebnou většinu v Poslanecké sněmovně. Mezi vítěznou ČSSD a druhou nejsilnější ODS proto došlo k uzavření Smlouvy o vytvoření stabilního politického prostředí v ČR, známé jako tzv. Opoziční smlouva. Ve smlouvě se strany mimo jiné zavázaly, „...že budou na základě vyžádání předsedů těchto stran nebo předsedů parlamentních klubů konzultovat způsob řešení zahraničně-politických a vnitropolitických otázek před jejich projednáváním v Parlamentu ČR, majíce vždy na zřeteli stabilitu,

⁴⁵ ČSSD. *Volební program České strany sociálně demokratické 1997* (http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_1997.pdf, 19.04.2012), s. 42-43.

⁴⁶ ODS. *Volební program Občanské demokratické strany. 1998* (http://www.ods.cz/docs/programy/program_1998.pdf, 19.04.2012), s. 15-16.

⁴⁷ KSČM. *Volební program Komunistické strany Čech a Moravy. 1998* (<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5485>, 19.04.2012), s. 6.

*prosperitu a postavení České republiky ve světě.*⁴⁸ Z této smlouvy jasně plyne, že na zahraniční politice se určitým způsobem může podílet i opoziční ODS.⁴⁹

V programovém prohlášení vlády se, mimo zmínek o pokračujícím procesu začleňování ČR do Severoatlantické aliance, objevuje vyjádření zájmu o navazování těsnějších bilaterálních vztahů se Spojenými státy americkými.⁵⁰

Ministrem zahraničí vlády Miloše Zemana se stal Jan Kavan. K přeorientování zahraniční politiky nedošlo, byla kontinuální s politikou předchozích vlád. Za jeden z důvodů lze považovat i Opoziční smlouvu a celkové rozložení sil v Parlamentu. Kontinuitu a dobrou úroveň česko-amerických vztahů může ilustrovat kupříkladu i podpora České republiky USA vyjádřená právě ministrem Kavan k zásahům v Afghánistánu a Súdánu, které byly provedeny ve snaze narušit buňky teroristů, kteří v roce 1998 provedli útoky na ambasády USA v Keni a Tanzanii.

V lednu 1999 dostala Česká republika oficiální pozvání ke členství v Severoatlantické alianci. V únoru prezident Havel podepsal smlouvu o přistoupení České republiky Severoatlantické smlouvě. 12. března pak ministr zahraničí Jan Kavan předal podepsanou smlouvu do rukou americké ministryně zahraničí Madelein Albright. Tímto skutkem se Česká republika stala plnohodnotným členem NATO, byl tak dovršen proces, který byl započat již v prvních porevolučních letech. Vstupem České

⁴⁸ Vláda ČR. *Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou*. 09.07.1998 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Opozicni-smlouva.pdf>, 19.04.2012), s. 2.

⁴⁹ Vláda ČR. *Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou*. 09.07.1998 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Opozicni-smlouva.pdf>, 19.04.2012), s. 2.

⁵⁰ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 1998 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 19.04.2012), s. 24.

republiky do Aliance se prohloubily české vztahy s USA, které mají z podstaty organizace velký vliv na její fungování.

V roce 1999 vyhlásila vláda novou Koncepti zahraniční politiky České republiky. Ta přímo nezmiňuje vztah ČR k USA, zaobírá se ale členstvím ČR v NATO. Dle Zprávy ministerstva zahraničních věcí o zahraniční politice let 1998 a 1999 jsou česko-americké vztahy na velmi vysoké úrovni. Tyto vztahy se odráží na poměrně hladkém průběhu přístupu ČR do Severoatlantické aliance. Zpráva zmiňuje, že pro Českou republiku jsou USA jedním z největších a nejdůležitějších obchodních partnerů a že ekonomické vztahy jsou téměř liberalizované a bez větších politických problémů či změn.⁵¹

Závažným problémem, který ovlivnil vztahy mezi ČR a USA byl zásah Severoatlantické aliance proti srbské armádě v Kosovu. Konflikt v Kosovu lze pokládat za důsledek rozpadu socialistické Jugoslávie v první polovině 90. let. Oblast byla značně nestabilní, docházelo zde k ozbrojeným střetům. Zásah NATO proti Srbsku v roce 1999 nebyl jeho první akcí v této oblasti. Již od roku 1992 byla Aliance aktivní během války v Bosně a Hercegovině. Jednalo se o několik misí, které byly založeny na rezoluci Rady Bezpečnosti OSN. Ačkoliv Česká republika nebyla v oné době ještě členem Aliance, účastnila se mise IFOR, která nahradila misi OSN UNPROFOR právě v Bosně a Hercegovině. Mise probíhala od roku 1995 do roku 1996.⁵² Později byla nahrazena misí SFOR, již se Česká republika také účastnila.⁵³

V roce 1997 vypukl v Kosovu, které bylo integrální součástí Jugoslávie, ozbrojený konflikt mezi Kosovskou osvobozenou armádou

⁵¹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 1998-1999*. (http://www.mzv.cz/file/415493/Zprava1998_1999.pdf, 19.04.2012), s. 100-103.

⁵² NATO. *IFOR / Operace Joint Endeavour*. (http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_ifor.htm, 19.04.2012).

⁵³ NATO. *Stabilization Force SFOR*. (http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_sfor.htm, 19.04.2012).

a srbskými jednotkami. V březnu roku 1999 zahájilo NATO vojenskou operaci – bombardování srbských jednotek Slobodana Miloševiče. Cílem operace mělo být, podle vyjádření Spojených států, zastavení brutálních útoků na kosovské Albánce. Hlavním problémem této mise bylo, že byla zahájena bez mandátu založeném rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Tento fakt byl misi, a především Spojeným státům, které ji vedli, často vytýkán. Některé státy, kupříkladu Rusko, se vyjádřily ve smyslu, že operace je akt agrese ze strany NATO proti suverénnímu státu. Letecké útoky na pozice srbské armády probíhaly od 24. března do 10. června 1999.⁵⁴ Operace byla ukončena na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN, která zavedla mezinárodní správu Kosova misí OSN UNMIK. Tuto misi podpořilo NATO misí KFOR, které se Česká republika opět účastnila, respektive účastní, neboť mise trvá dodnes.⁵⁵

Bombardování srbských jednotek Severoatlantickou aliancí vyvolalo jistou kontroverzi, a to na české politické scéně i ve vztazích mezi ČR a USA. V souvislosti s českou vnitrostátní politikou se projevila různost názorů nejvyšších ústavních činitelů podílejících se na zahraničních vztazích a zahraniční politice. Prezident Havel ihned po zahájení operace Allied Force misi podpořil. Označil operaci za krajní řešení, jehož provedení je však v dané situaci nezbytné.⁵⁶ Před koncem operace v červnu 1999 se prezident opět vyjádřil k situaci v Kosovu. Za hlavního viníka vojenského zásahu označil režim prezidenta Miloševiče, který nedbal mnohých snah mezinárodního společenství o politické řešení situace.⁵⁷

⁵⁴ NATO. *Operace Allied Force*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_alliedforce.htm, 19.04.2012).

⁵⁵ NATO. *Kosovo Force KFOR* (http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_kfor.htm, 19.04.2012).

⁵⁶ Havel, V. (1999): *Prohlášení prezidenta republiky Václava Havla k řešení krize v Kosovu*. 28.01.1999 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1999/2801.html>, 19.04.2012).

⁵⁷ Havel, V. (1999): *Prohlášení prezidenta republiky Václava Havla k poslednímu vývoji situace v Jugoslávii*. 04.06.1999 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1999/0406.html>, 19.04.1999).

Ovšem ne všichni představitelé státu zastávali názor jako prezident Havel. Naopak, tehdejší předseda poslanecké sněmovny, bývalý premiér Václav Klaus vyjádřil Slobodanu Miloševičovi na srbské ambasádě podporu.⁵⁸ Za akt agrese označili během zasedání Poslanecké sněmovny operaci NATO komunisté. S pochybnostmi se o celé akci zmiňovali i někteří další poslanci. Jiní poslanci upozorňovali naopak kolegy na fakt, že ČR je členem Severoatlantické aliance, z čehož jí plynou určité závazky. Zásah NATO v Kosovu kritizovali i někteří zástupci vládní ČSSD.⁵⁹ Nepopulárnost zásahu mezi politiky pravděpodobně souvisela i s nesouhlasem veřejnosti. Ten podle některých názorů plynul z určité historické náklonnosti k Srbsku a „Jihoslovanům“ obecně.⁶⁰ Vláda ČR postup NATO nekritizovala, na druhou stranu jej však ani výslovně nepodpořila. Později vláda umožnila přelety spojeneckých letadel, vyslala do oblasti polní nemocnici a nevyzbrojené letadlo.⁶¹

Tato nerozhodnost či neshoda ohledně operace vyvolala ve Spojených státech otázku, zda si ČR plně uvědomuje své členství v Severoatlantické alianci a s tím spojené závazky. Dle některých názorů se jednalo o ukázkou faktu, že Česká republika má zájem na členství v NATO pouze pasivní a nechce se podílet na aktivním prosazování jeho hodnot či podílet se aktivně na zajišťování bezpečnosti. Z rozdílných reakcí čelních představitelů státu také vyplynula jistá neshoda v otázce zahraniční politiky. Pravděpodobně by ze situace bylo možno vyčíst i nejasné rozdělení kompetencí, které způsobilo neshodu ve veřejných vyjádřeních hlavních představitelů státu.

⁵⁸ Špaček, 2012: 184

⁵⁹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol jednání PS Parlamentu ČR*. 24.03.1999 (<http://psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010029.htm>, 19.04.2012).

⁶⁰ Calda, 2004: 95

⁶¹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 1998-1999* (http://www.mzv.cz/file/415493/Zprava1998_1999.pdf, 19.04.2012), s. 2.

V roce 2000 byl novým americkým prezidentem zvolen republikán George W. Bush. Do funkce byl ustaven v lednu roku 2001. K zásadním změnám v česko-amerických vztazích nedošlo, pouze vztah mezi prezidentem Havlem a prezidentem Bushem nebyl tak blízký, jako vztah s předchozím prezidentem Clintonem. Již po zvolení nového amerického prezidenta informovala ČR, že k zásadním změnám mezi ve vztazích se Spojenými státy by dojít nemělo, neboť jsou pevné a na velmi dobré úrovni.⁶²

Dne 11. září 2001 došlo k teroristickým útokům na World Trade Center v New Yorku a Pentagon ve Washingtonu DC. Tato událost měla zcela zásadní význam pro vývoj zahraniční politiky USA. Pro Spojené státy znamenaly útoky ohromný šok, neboť se jednalo o první útok na jejich území od útoku na Pearl Harbor v roce 1941. K boji na samotném území USA došlo naposledy během občanské války. ČR teroristické útoky samozřejmě okamžitě odsoudila a nabídla Spojeným státům podporu. Tuto podporu vyjádřil například prezident Havel v projevu již 11. září: „[...] a rád bych ubezpečil americký lid, že jsme na jeho straně a že jsme připraveni jakkoli pomoci v rámci svých možností.“⁶³ Den 14. září byl vládou České republiky vyhlášen dnem státního smutku za oběti teroristických útoků.⁶⁴ Teroristické útoky způsobily v ČR samozřejmě obavy, že by mohly být následovány dalšími i na českém území. Jedna z obav o bezpečnost byla spojena s Rádiem Svobodná Evropa – Rádio Liberty, které sídlí v Praze a vysílalo tehdy mimo jiné i do Íránu a dalších,

⁶² BBC Monitoring European - Political. *No change in Czech-US ties after presidential elections – spokesman*. 08.01.2000 (<http://search.proquest.com/docview/451625208?accountid=14965>, 19.04.2012).

⁶³ Havel, V. (2001): *Prohlášení prezidenta republiky Václava Havla k teroristickým útokům na Spojené státy americké*. 11.09.2001 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/2001/1109.html>, 19.04.2012).

⁶⁴ Vláda ČR. *Usnesení vlády České republiky č. 916 k návrhu na vyhlášení státního smutku*. 13.09.2001 (http://icm.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/3146B46B493AB4ABC12571B6006F6BD8, 19.04.2012).

poněkud problematických zemí.⁶⁵ Byla provedena některá opatření, která však byla ve většině případů vzhledem ke své povaze tajná. ČR vyjádřila připravenost poskytnout Spojeným státům podporu, včetně podpory vojenské.⁶⁶

Již 12. září oznámilo NATO, že bude-li prokázáno, že za útoky stojí zahraniční aktér, podpoří Aliance Spojené státy v případné odvetné akci. Toto usnesení NATO česká vláda schválila.⁶⁷ Na základě informací tajných služeb byla za strůjce útoků označena teroristická organizace al-Káida. Za základnu a útočiště jejího hlavního vůdce Usámy Bin Ládina byl označen Afghánistán. Poprvé v historii Severoatlantické aliance byl užit čl. 5 Washingtonské smlouvy, který stanovuje, že v případě napadení členského státu Aliance, v tomto případě Spojených států, se útok považuje za útok proti všem členům Severoatlantické aliance. Do protiteroristické operace „Enduring Freedom“, která započala jako reakce na útoky 11. září, se zapojila i Česká republika. Již 29. října poskytla česká armáda dopravní letoun na podporu mise.⁶⁸

V prosinci 2001 byla na summitu NATO založena mise ISAF (International Security Assistance Forces). Činnost mise byla podpořena mandátem OSN. Česká republika okamžitě poskytla misi protichemickou jednotku.⁶⁹ Již 24. dubna 2002 vyslala Česká republika do oblasti polní nemocnici, která v Afghánistánu působila do roku 2003. Později se české jednotky účastnily řady operací v rámci mise ISAF. V březnu 2008 zahájil

⁶⁵ Sympóziium *Lev a orel: Česko-americké vztahy očima velvyslanců*, 07.10.2012 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/live_video_1.html, 22.04.2012).

⁶⁶ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2001* (http://www.mzv.cz/file/13970/Zahr.pol._I.doc, 19.04.2012), s. 62.

⁶⁷ Vláda ČR. *Usnesení vlády České republiky č. 917 k prohlášení Severoatlantické rady*. 13.09.2001 (http://icm.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/6F0DF8B3944B2415C12571B6006F6BAA, 19.04.2012).

⁶⁸ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2001* (http://www.mzv.cz/file/13970/Zahr.pol._I.doc, 19.04.2012), s. 60-62.

⁶⁹ Vláda ČR. *Zpráva o plnění Programového prohlášení a o činnosti vlády ČR. 2002* (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Zprava-plneni-2002.pdf>, 19.04.2012).

v Afghánistánu svou činnost postkonfliktní rekonstrukční tým v provincii Logar. Česká republika se na aktivitách NATO v Afghánistánu podílí do současnosti.⁷⁰

Jak již bylo řečeno, teroristické útoky 11. září způsobily změny v americké zahraniční politice. Tyto změny měly samozřejmě dopad i na vztahy s Českou republikou. Jednalo se však zejména o vztahy „technického“ rázu – docházelo ke zpřísnování bezpečnostních pravidel pro cestování do USA, došlo ke zpřísnění letištních kontrol atp. Vzhledem k jasnému českému stanovisku, která vyjádřilo podporu Spojeným státům a ochotě zapojit se do akcí NATO, zlepšilo se vnímání ČR jako aliančního partnera.⁷¹

5.2 Vláda Vladimíra Špidly

V roce 2002 byly v ČR uspořádány nové volby. Opět vyhrála ČSSD, jejímž novým předsedou se stal Vladimír Špidla. Volební program Sociální demokracie pro volby v roce 2002 se krom drobných zmínek o začlenění do Evropské unie vůbec o zahraniční politice, a tedy ani o vztazích se Spojenými státy, nezmiňuje.⁷² ODS se o zahraničních vztazích s USA zmiňuje v souvislosti se zájmem ČR na udržení dobrých vztahů.⁷³ O USA se zmiňuje také v souvislosti s bezpečnostní politikou, kde varuje před „anti-amerikanismem“ a upozorňuje na nezbytnost vojenské přítomnosti USA v Evropě. Požaduje také, aby v NATO existovala výrazná vazba na USA.⁷⁴ Třetí nejsilnější stranou se stala opět KSČM. Ve volebním

⁷⁰ NATO. *Internatioanl Security Assistance Force ISAF*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_isaf.htm, 19.04.2012).

⁷¹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2001*

(http://www.mzv.cz/file/13970/Zahr.pol._I.doc, 19.04.2012), s.62.

⁷² ČSSD. *Volební program ČSSD 2002*. 30.11.2001

(http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_2002.pdf, 19.04.2012).

⁷³ ODS. *Volební program Občanské demokratické strany 2002*. 2002

(http://www.ods.cz/docs/programy/program_2002.pdf, 19.04.2012), s. 5.

⁷⁴ ODS. *Volební program Občanské demokratické strany 2002*. 2002

(http://www.ods.cz/docs/programy/program_2002.pdf, 19.04.2012), s. 11.

programu prosazovali pozastavení českého členství v NATO a objevuje se zde opět zmínka o rozpuštění Aliance. V souvislosti s USA vyzývá, aby se ČR připojila k odmítání návrhů na vybudování systému protiraketové obrany.⁷⁵ V Poslanecké sněmovně zasedli ještě poslanci KDU-ČSL a volební koalice Unie svobody – Demokratická unie (US-DEU).

Vladimír Špidla, jmenovaný do funkce předsedy vlády, vytvořil koaliční vládu ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. V koaliční smlouvě se strany zavazují mimo jiné ke snaze o rozvíjení a plnění závazků vůči spojencům v NATO. O vztazích s USA zde není zmínka.⁷⁶ Z programového prohlášení vlády plyne, že hlavním tématem zahraniční politiky má být snaha o začlenění do Evropské unie. Je zde explicitně uvedeno, že „[z]vláštní pozornost bude vláda věnovat dalšímu rozvoji těsných přátelských a spojeneckých vztahů s USA.“⁷⁷ Ministrem zahraničních věcí se stal předseda koaliční KDU-ČSL Cyril Svoboda.

Ve zprávě ministerstva zahraničních věcí o zahraniční politice ČR se uvádí, že vztahy s USA byly v roce 2002 na velmi vysoké úrovni. Partnerství se Spojenými státy je zde označeno jako dlouhodobá priorita zahraniční politiky ČR. Zpráva dále uvádí, že vztahy byly intenzifikovány dalším zapojením ČR do mezinárodní protiteroristické aliance.⁷⁸

V září 2002 se uskutečnila návštěva prezidenta Václava Havla ve Spojených státech, která tak byla jeho poslední návštěvou této země v úřadu prezidenta.⁷⁹ Během této návštěvy pronesl prezident několik projevů, které se mimo jiné týkaly odkazu prezidenta Tomáše G. Masaryka.

⁷⁵ KSČM. *Volební program KSČM – S lidmi pro lidi*. 2002

(<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5483>, 19.04.2012), s. 13-14.

⁷⁶ Vláda ČR. *Koaliční smlouva*. 09.07.2002 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Koalichni-smlouva.pdf>, 19.04.2012).

⁷⁷ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2002 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 19.04.2012), s. 29.

⁷⁸ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2002* (http://www.mzv.cz/file/14200/Slovo_uvodem_Kap.I.doc, 19.04.2012), s. 13.

⁷⁹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2002* (http://www.mzv.cz/file/14200/Slovo_uvodem_Kap.I.doc, 19.04.2012), s. 13.

V jednom z nich například zdůraznil Masarykův odkaz v budování vztahů mezi Českou republikou a Spojenými státy.⁸⁰

V listopadu 2002 se v Praze uskutečnil summit NATO. Skutečnost, že pro konání summitu byla vybrána právě Praha lze pokládat za důkaz nadstandardní úrovně vztahů mezi Českou republikou a Spojenými státy. Je třeba vést v patrnosti, že ČR byla v té době členem Aliance pouhé tři roky. Hlavním tématem summitu byla myšlenka určité transformace Aliance, která by umožnila účinněji reagovat na změnu bezpečnostních hrozeb v mezinárodním prostředí. Je zde zřejmá souvislost s teroristickými útoky na USA ze září 2001. Česká republika zde mimo jiné podpořila záměr USA rozšířit systém protiraketové obrany.⁸¹ Problematice zapojení ČR do systému protiraketové obrany bude z důvodu velkého významu pro česko-americké vztahy a prostupování tématu delším časovým obdobím věnována pozornost v samostatné části práce. Summitu se zúčastnil i americký prezident George W. Bush.

Na počátku roku 2003 skončilo, de facto po třinácti letech, druhé, a tedy poslední, prezidentské období Václava Havla. Do úřadu prezidenta byl zvolen někdejší premiér a předseda ODS Václav Klaus. Tato změna na postu hlavy státu měla určitý vliv i na česko-americké vztahy. Jak vyplývá z již uvedených skutečností, osobnost prezidenta Havla měla na výbornou úroveň vztahů mezi USA a ČR poměrně značný vliv. Rozdílný světový názor a politické smýšlení prvního a druhého prezidenta se odrazily i ve vztazích ČR a Spojených států. Přesto je nutné upozornit, že výborné vztahy mezi USA a ČR nebyly zvolením prezidenta Klause narušeny.

V březnu roku 2003 schválila vláda *Koncepci zahraniční politiky ČR na léta 2003-2006*. Tato koncepce je zaměřena spíše na nadcházející

⁸⁰ Havel, V. (2002): *Proslov prezidenta republiky Václava Havla při slavnostním odhalení pomníku T. G. Masaryka*. 19.09.2002 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/2002/1909a.html>, 19.04.2012).

⁸¹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2002* (http://www.mzv.cz/file/14200/Slovo_uvodem_Kap.I.doc, 19.04.2012), s.35-39.

členství v Evropské unii, zabývá se ale také aktivitou a vztahy v rámci NATO. Je zde zmíněn i záměr prohlubovat vztahy se Spojenými státy americkými, a to zejména ve formě ekonomické angažovanosti Spojených států v České republice.⁸²

Hlavním prvkem česko-amerických vztahů v roce 2003 byla spojenecká akce proti režimu Saddáma Husajna v Iráku. Ještě v únoru vydalo ministerstvo zahraničních věcí zprávu na základě jednání OSN, která upozorňovala na soustavné porušování mezinárodních ujednání ze strany Iráku. MZV zde vyjadřuje, že preferencí ČR je nadále mírové řešení situace.⁸³ Prezident Havel připojil ještě před uplynutím svého mandátu podpis pod tzv. „Dopis osmi“, což byl článek osmi evropských státníků vyjadřující podporu případnému zásahu proti Iráckému režimu. „Dopis“ měl také vyjádřit nesouhlas s francouzským a německým odmítání zásahu, které zdánlivě vyjadřovalo názor celé Evropy. Havlův podpis tohoto článku ovšem poukázal na opětovnou nekonzistentnost českého postoje, premiér Špidla se pod „Dopis“ podepsat odmítl. Vzhledem k rozdělení exekutivních funkcí a neschválení „Dopisu osmi“ vládou, nemohl být de facto vykládán jako závazný postoj České republiky. Přesto tak zejména ve Spojených státech vykládán byl. Vláda České republiky nezaujala k problému jasné stanovisko. „*Vláda si netroufla ani vyhovět Spojeným státům a riskovat střet s opozicí a veřejným míněním, ale ani říci Američanům jasné ne.*“⁸⁴ Prezident Václav Klaus, po jehož uvedení do funkce došlo k vojenské akci, vyjádřil nesouhlasné stanovisko k jejímu počátku. Označil jej za neadekvátní, neboť nebylo nezbytné použít ozbrojené síly. V otázce

⁸² Vláda ČR. *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003-2006*. 03.03.2003 (<http://stary.mepoforum.sk/index.php?id=80&downid=43>, 19.04.2012), s. 12.

⁸³ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Prohlášení MZV k jednání Rady bezpečnosti OSN dne 5.2. 2003*. 15.04.2003

(http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/archiv_prohlaseni_a_stanovisek/archiv_2003/x2003_04_15_jednani_rb_osn_dne_05_02_2003.html, 19.04.2012).

⁸⁴ Doležal, B. (2003): *Havel, „dopis osmi“ a česká politika*. 05.02.2003 (<http://bohumildolezal.lidovky.cz/texty/rs67.html>, 19.04.2012).

podpory vyjádřil stanovisko České republiky následovně: „*Česká republika zastává své vlastní stanovisko, jehož cílem je asistence při případném odvrácení humanitární katastrofy v Iráku, na druhé straně se snaží překlenout rozdělení Evropy a oslabení transatlantické vazby.*“⁸⁵ Nakonec Česká republika invazi oficiálně podpořila, poskytla jistou podporu Polsku, které se přímo účastnilo vojenské operace. ČR vyslala později do Iráku polní nemocnici, která zde působila od dubna 2003.⁸⁶ Události, ke kterým došlo, určitým způsobem ovlivnily vztahy mezi ČR a USA, neboť z nich bylo patrné, že existuje určitá neochota české strany vůči zásahu proti Saddámu Husajnovi.

V červnu 2003 proběhlo v ČR referendum o vstupu do Evropské unie, na jehož základě se Česká republika stala 1. 4. 2004 jejím členem. Členství v EU mělo vliv i na vztahy České republiky a Spojených států amerických, neboť v některých situacích nemohla ČR vystupovat jako zcela samostatný účastník vztahů, ale musela jednat s ohledem na členství v Unii.

V červenci 2004 Špidlova vláda podala demisi. Důvodem byl propad vládní ČSSD ve volbách do Evropského parlamentu.

5.3 Vláda Stanislava Grosse

V srpnu 2004 byla jmenována nová vláda, jejímž předsedou se stal Stanislav Gross. Tato vláda se skládala ze stejné koalice, jako vláda předešlá – tedy z ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Post ministra zahraničních věcí zastával i nadále Cyril Svoboda. Programové prohlášení vlády se příliš

⁸⁵ Král – Plachta, 2005: 13

⁸⁶ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2003* (http://www.mzv.cz/file/15896/Zprava_2003.doc, 19.04.2012), s.53.

neliší od předchozího – přístup ke vztahům s USA je zde vyjádřen pouze v intencích potřeby je udržovat a prohlubovat.⁸⁷

Hlavní náplní česko-amerických vztahů v té době bylo řešení bezvízového styku. Vzhledem k velkému významu tématu a jeho prostupování delším časovým obdobím, mu bude, spolu s problematikou zapojení ČR do systému protiraketové obrany, věnována samostatná část práce.

Ve zprávě Ministerstva zahraničních věcí o zahraniční politice ČR v roce 2004 jsou Spojené státy americké uváděny nadále jako strategický zahraniční partner České republiky. Zejména je zdůrazňováno jejich postavení v NATO a tedy důležitost pro českou bezpečnost. Dále se zpráva zmiňuje o nových možnostech, které pro vztahy znamená spolupráce Česká republika – Evropská unie – Spojené státy americké.⁸⁸ Je zde také uvedeno, že „ČR je díky své politice vnímána v USA jako spolehlivý spojenec.“⁸⁹ Za vrchol bilaterálních vztahů mezi USA a ČR je označena návštěva ministra zahraničí Svobody v USA a jeho setkání s představiteli americké administrativy.⁹⁰

V prosinci roku 2004 byl George W. Bush znovuzvolen prezidentem Spojených států. Česká politická reprezentace tento fakt hodnotila vesměs kladně, mimo jiné jako záruku kontinuity česko-amerických vztahů. Prezident Klaus svému americkému protějšku oficiálně gratuloval a vyjádřil víru v kontinuitu směřování zahraniční politiky USA.⁹¹ Prezident Klaus také prezidentu Bushovi potvrdil, že přes vstup ČR do Evropské unie

⁸⁷ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2004 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky_1.pdf, 19.04.2012), s. 23.

⁸⁸ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2004* (http://www.mzv.cz/file/415693/Zprava_2004.pdf, 19.04.2012), s. 14.

⁸⁹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2004* (http://www.mzv.cz/file/415693/Zprava_2004.pdf, 19.04.2012), s.235.

⁹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2004* (http://www.mzv.cz/file/415693/Zprava_2004.pdf, 19.4.2012), s. 235.

⁹¹ Hájek, P. (2004): *Prohlášení prezidenta republiky Václava Klause k opětovnému zvolení George W. Bushe*. 03.11.2004 (<http://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/archiv/1732.shtml>, 19.04.2012).

je transatlantická spolupráce mezi Českou republikou a Spojenými státy prioritou české zahraniční politiky.⁹²

V březnu 2005 byl prezident Klaus na oficiální návštěvě Spojených států, během níž se setkal také s prezidentem Bushem. Tato událost je považována za vrcholnou událost česko-amerických bilaterálních vztahů v roce 2005.⁹³

V dubnu 2005 podal předseda vlády Stanislav Gross demisi, která byla spojena s určitými nejasnostmi ohledně jeho majetku atd.

5.4 Vláda Jiřího Paroubka

Dne 25. dubna 2006 byla jmenována nová vláda, jejímž předsedou se stal Jiří Paroubek. Ke změnám ve vládní koalici nedošlo, post ministra zahraničních věcí zastával i nadále Cyril Svoboda. V programovém prohlášení vlády lze nalézt již tradiční odkaz na potřebu prohlubování vztahů se Spojenými státy. Význam vztahů s USA je zde navíc spojen s členstvím ČR v Evropské unii, které podle prohlášení těmto vztahům napomůže.⁹⁴

Ve Spojených státech došlo v srpnu 2005 k živelné katastrofě v podobě hurikánu Katrina. Ten zasáhl ničivě zejména město New Orleans. Česká republika poskytla v souvislosti se záchrannými pracemi Spojeným státům pomoc, o niž USA požádaly Severoatlantickou alianci.⁹⁵ Pomoc byla poskytnuta zejména ve formě zabezpečení zasaženého obyvatelstva.

⁹² Hájek, P. (2004): *Prezident telefonoval s Georgem W. Bushem*. 12.11.2004 (<http://www.hrad.cz/cs/promedia/tiskove-zpravy/archiv/1751.shtml>, 19.04.2012).

⁹³ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2005* (<http://www.mzv.cz/file/16756/Zprava2005hlavnitext.pdf>, 19.04.2012), s. 253.

⁹⁴ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2005 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka_1.pdf, 19.04.2012), s. 27-29.

⁹⁵ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2005* (<http://www.mzv.cz/file/16756/Zprava2005hlavnitext.pdf>, 19.04.2012), s. 55-56.

Česká republika dodala stany, příkrývky apod.⁹⁶ Tato pomoc měla pozitivní vliv na česko-americké vztahy.⁹⁷

Ve zprávě ministerstva zahraničí o zahraniční politice pro rok 2005 je mimo jiné uvedeno, že „*Česká republika je díky své politice vnímána v USA jako spolehlivý spojenec. Ze strany USA je mimořádně pozitivně hodnoceno zejména principiální pojetí lidskoprávní dimenze české zahraniční politiky.*“⁹⁸

V září 2005 byl prezident Klaus opět na jednání v Bílém domě. Tentokrát se setkal s viceprezidentem R. Cheneyem a ministryní zahraničí C. Rice. Setkání nemělo konkrétní cíl, jednalo se spíše o obecných aspektech vzájemných česko-amerických vztahů.⁹⁹

V červnu 2006 se uskutečnily řádné volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Vláda Jiřího Paroubka podala demisi. Vzhledem k výsledkům voleb tak skončila osmiletá kontinuální vláda ČSSD.

⁹⁶ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2005* (<http://www.mzv.cz/file/16756/Zprava2005hlavnitext.pdf>, 19.04.2012), s. 130.

⁹⁷ iDNES.cz. *NATO dopravilo do USA pomoc z Česka*. 13.09.2005 (http://zpravy.idnes.cz/nato-dopravilo-do-usa-pomoc-z-ceska-dtv-/zpr_nato.aspx?c=A050913_111804_zpr_nato_pal, 19.04.2012).

⁹⁸ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2005* (<http://www.mzv.cz/file/16756/Zprava2005hlavnitext.pdf>, 19.04.2012), s. 253.

⁹⁹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2005* (<http://www.mzv.cz/file/16756/Zprava2005hlavnitext.pdf>, 19.04.2012), s. 253.

6. Období 2006-2010

6.1 První vláda Mirka Topolánka

V červnu roku 2006 byly uspořádány volby, které vyhrála Občanská demokratická strana v čele s předsedou Mirkem Topolánkem. V předvolebním programu ODS se zmínka o vztazích České republiky a USA omezuje pouze na NATO a přítomnost Spojených států v Evropě jako záruku bezpečnosti.¹⁰⁰ Druhý největší počet hlasů obdržela ve volbách ČSSD. Ta ve svém volebním programu zdůrazňuje důležitost vztahů s USA a záměr je dále rozvíjet.¹⁰¹ Třetí KSČM prosazuje již tradičně zrušení NATO, pozastavení českého členství v něm atd. Program strany také obsahuje zmínku o odmítání „agresivní politiky USA a NATO.“¹⁰²

Mirek Topolánek byl dne 4. září 2006 jmenován předsedou vlády, tvořenou ministry za ODS a ministry nestranickými. Vzhledem k výsledku voleb se premiérovi nepodařilo dohodnout potřebnou koalici a vláda tak nezískala důvěru Poslanecké sněmovny. Programové prohlášení vlády se, krom drobné zmínky o nutnosti prohlubování vztahů mezi Evropskou unií a Spojenými státy a vztazích v rámci NATO, česko-americkým vztahům nevěnuje.¹⁰³ Ministrem zahraničních věcí se stal Alexandr Vondra, bývalý disident s dlouhou praxí v zahraniční politice. Mezi léty 1997 a 2001 byl Vondra velvyslancem ČR v USA. Účastnil se také vyjednávání ČR o vstupu do NATO.

Hlavními tématy česko-amerických vztahů byla po celý rok „vívová asymetrie“ mezi Českou republikou a Spojenými státy a zájem USA na

¹⁰⁰ ODS. *Volební program ODS 2006*. 2006 (http://www.ods.cz/docs/programy/program_2006.pdf, 20.04.2012), s. 53-54.

¹⁰¹ ČSSD. *Volební program ČSSD 2006*. 30.11.2005 (<http://www.cssd.cz/data/files/volebni-program-2006.pdf>, 20.04.2012), s. 74-75.

¹⁰² KSČM. *Volební program KSČM na období 2006-2010*. 2006 (<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5482>, 20.04.2012).

¹⁰³ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2006 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolank-1/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 20.04.2012).

zapojení ČR do systému protiraketové obrany. Oběma tématům je v práci věnována samostatná část. Ve zprávě ministerstva zahraničí je dále uvedeno, že „[č]esko-americké vztahy si zachovávají svůj charakter silného spojení, založeného na sdílených hodnotách a na transatlantické vazbě a dále na těsných vztazích mezi USA a EU. Politiky obou zemí mají mnoho společných prvků v oblasti boje proti terorismu a při podpoře demokracie a lidských práv.“¹⁰⁴ Z této informace plyne, že s výměnou „levicové“ ČSSD za „pravicovou“ ODS na pozici vládní strany nedošlo k proměně vztahů mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými.

Vzhledem k neúspěchu vlády při hlasování o nedůvěře, byla tato vláda od 11. října 2006 do 9. ledna 2007 v demisi, pověřená dočasným vykonáváním funkce vlády.

6.2 Druhá vláda Mirka Topolánka

V lednu 2007 se Mirku Topolánkovi podařilo vytvořit vládní koalici potřebnou pro získání důvěry v Poslanecké sněmovně. Tato koalice byla vytvořena třemi politickými stranami – ODS, KDU-ČSL a Stranou zelených (SZ). Text koaliční smlouvy se zmiňuje o nutnosti prohlubování transatlantických vztahů mezi EU a Spojenými státy.¹⁰⁵ Post ministra zahraničních věcí zastával v této vládě Karel Schwarzenberg, nominovaný SZ. Předchozí ministr zahraničních věcí Alexandr Vondra se stal ministrem pro evropské záležitosti. Programové prohlášení vlády se vztahu s USA dotýká pouze v souvislosti s NATO a potřebě prohlubovat vztahy mezi USA a EU.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2006*

(<http://www.mzv.cz/file/72806/Zpravaozahranicnipolitice2006.pdf>, 20.04.2012), s. 289.

¹⁰⁵ Vláda ČR. *Koaliční smlouva*. 2006 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-2/3Ksmlouva.pdf>, 20.04.2012).

¹⁰⁶ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2007 (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 20.04.2012), s. 18.

Určitý vliv na česko-americké vztahy měl summit mezi USA a EU konaný v dubnu 2007, „[...]během kterého se obě strany dohodly mj. na potřebě rozvoje efektivního multilateralismu v úzké souvislosti s probíhajícími reformami OSN.“¹⁰⁷ Ve zprávě ministerstva zahraničí o zahraniční politice v roce 2007 je dále zmíněno, že „[v]ztahy ČR s USA jsou nadstandardní, mají spojenecký charakter a jsou založeny na společně sdílených hodnotách, na transatlantické vazbě a v neposlední řadě i na těsných vztazích mezi USA a EU.“¹⁰⁸ I v roce 2007 byla hlavním tématem česká účast na systému protiraketové obrany a problematika (bez)vízového styku. Dle zprávy MZV pokračovaly nadále diskuse nad tématem základny systému protiraketové obrany.¹⁰⁹

V červenci 2007 přijel na pracovní návštěvu České republiky americký prezident G. Bush. Hlavními tématy jednání byly již zmiňovaná vízová problematika a systém protiraketové obrany.¹¹⁰ V souvislosti se zájmem Spojených států o vybudování základny protiraketového systému v ČR, navštívilo v roce 2008 Českou republiku nadprůměrné množství zástupců USA, povětšinou členů Kongresu USA.¹¹¹ V roce 2008 byla také završena snaha o vyřešení problematičtějšího asymetrického vízového vztahu vstupem ČR do Visa Waiver Program, jenž umožnil občanům ČR cestovat do Spojených států bez víz.¹¹²

¹⁰⁷ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2007* (http://www.mzv.cz/public/eb/43/a3/72910_14945_Zprava2007_cesky_verze_k_22_8_2008.pdf, 20.04.2012), s. 31.

¹⁰⁸ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2007* (http://www.mzv.cz/public/eb/43/a3/72910_14945_Zprava2007_cesky_verze_k_22_8_2008.pdf, 20.04.2012), s. 314.

¹⁰⁹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2007* (http://www.mzv.cz/public/eb/43/a3/72910_14945_Zprava2007_cesky_verze_k_22_8_2008.pdf, 20.04.2012), s. 66.

¹¹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2007* (http://www.mzv.cz/public/eb/43/a3/72910_14945_Zprava2007_cesky_verze_k_22_8_2008.pdf, 20.04.2012), s. 316-317.

¹¹¹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2008* (http://www.mzv.cz/file/391676/Zprava_o_zahranicni_politice_CR_2008.pdf, 20.04.2012), s. 305-306.

¹¹² Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2008* (http://www.mzv.cz/file/391676/Zprava_o_zahranicni_politice_CR_2008.pdf, 20.04.2012), s. 307.

Na počátku roku 2008 vypršel prezidentský mandát Václavu Klausovi. V následných volbách prezident Klaus svůj post obhájil a byl zvolen i do druhého volebního období. Hlavním protikandidátem mu ve volbách byl Jan Švejnar, ekonom, který dlouhodobě žil a působil ve Spojených státech amerických a má mimochodem i jejich občanství.

Významnou událostí zasahující i česko-americké vztahy je zvolení Baracka Obamy do funkce prezidenta Spojených států amerických v listopadu 2008. Prezident Klaus poslal prezidentu Obamovi blahopřání, v němž nazval spolupráci mezi USA a ČR za základní pilíř české zahraniční politiky.¹¹³

Hlavním českým zahraničně-politickým tématem první poloviny roku 2009 bylo české předsednictví v Radě Evropské unie. Jednou z priorit českého předsednictví bylo prohlubování transatlantických vztahů mezi USA a EU.¹¹⁴ Dne 5. dubna 2009 proběhl v Praze neformální summit mezi Evropskou unií a Spojenými státy, jehož se zúčastnil i prezident Obama.¹¹⁵ Za důkaz vysoké úrovně česko-amerických vztahů lze považovat skutečnost, že prezident Obama přednesl v Praze svůj první velký zahraničněpolitický projev, v němž se věnoval tématu budoucnosti bez jaderných zbraní a problematice (ne)šíření zbraní hromadného ničení.¹¹⁶

V březnu roku 2009 došlo v ČR k vládní krizi, v Poslanecké sněmovně bylo vyvoláno hlasování o důvěře vládě. Tu se Topolánkově vládě získat nepodařilo, pročež následně podala demisi. Do 8. května 2009 působila odstupující vláda jako vláda v demisi. Odstupující vláda poté

¹¹³ Ochvat, R. (2008): *Blahopřejný telegram prezidenta republiky zvolenému prezidentovi USA B. H. Obamovi*. 05.11.2008 (<http://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/archiv/5724.shtml>, 20.04.2012).

¹¹⁴ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2009* (http://www.mzv.cz/file/592100/Zprava_o_zahranicni_politice_2009__CZ_FINAL_po_vymene_Korey.pdf, 20.04.2012), s. 9.

¹¹⁵ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2009* (http://www.mzv.cz/file/592100/Zprava_o_zahranicni_politice_2009__CZ_FINAL_po_vymene_Korey.pdf, 20.04.2012), s. 10.

¹¹⁶ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2009* (http://www.mzv.cz/file/592100/Zprava_o_zahranicni_politice_2009__CZ_FINAL_po_vymene_Korey.pdf, 20.04.2012), s. 376.

navrhla vytvoření úřednické vlády, která by překlenula období mezi demisí vlády a volbami.

6.3 Vláda Jana Fischera

Dne 8. května roku 2009 jmenoval prezident republiky úřednickou vládu. Jejím premiérem byl jmenován Jan Fischer, který před svým jmenováním zastával post předsedy Českého statistického úřadu. Ministrem zahraničních věcí se stal Jan Kohout, který od roku 2008 působil na ministerstvu zahraničních věcí jako jeho náměstek. Vzhledem ke způsobu vytvoření vlády a jejího obsazení, programové prohlášení je dosti obecné. Zahraniční politika má být podle programového prohlášení vytvářena na základě vnitropolitického konsensu, z čehož plyne, že nebylo možné provádět žádné zásadní změny.¹¹⁷

V září roku 2009 ustoupila americká administrativa od záměru umístit v ČR radar systému protiraketové obrany. Dle vyjádření obou stran tato skutečnost neznamena zhoršení česko-amerických vztahů.¹¹⁸

V roce 2009 došlo k určité změně v ekonomických vztazích. Kvůli nastupující ekonomické krizi, která zasáhla Českou republiku i Spojené státy, klesl obrat vzájemného obchodu mezi ČR a USA o 30 %, což narušilo trend postupného růstu, který lze v česko-amerických ekonomických vztazích vysledovat již od roku 1989. Mezi léty 1989 a 2008 vzájemné obchodní vztahy každoročně rostly – v oblasti investic, bilance zahraničního obchodu atp. Každoroční zprávy ministerstva zahraničí o zahraniční politice až do roku 2009 vždy uváděly, že

¹¹⁷ Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2009 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/jan-fischer/ppv-2009.pdf>, 20.04.2012), s. 3.

¹¹⁸ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2009* (http://www.mzv.cz/file/592100/Zprava_o_zahranicni_politice_2009_CZ_FINAL_po_vymene_Korey.pdf, 20.04.2012), s. 376.

v konkrétním roce dosáhla obrat zahraničního obchodu mezi ČR a USA historického maxima.¹¹⁹

V září 2009, po zrušení amerického plánu na výstavbu radarové základny v ČR, se konala velmi významná schůzka ministra zahraničí ČR Jana Kohouta a americké ministryně zahraničí Hillary Clinton. Na této schůzce uvedla Clinton, „že Česká republika je pro Spojené státy strategickým aliančním partnerem.“¹²⁰ Dále došlo k dohodě, že spolupráce Spojených států a České republiky bude nadále rozvíjena také v jiných oblastech, než je obranná politika.¹²¹

Za důkaz nadstandardních vztahů lze pokládat také skutečnost, že v dubnu 2010 znovu navštívil Českou republiku prezident Spojených států Barack Obama. Praha byla vybrána za místo podpisu velmi významné smlouvy o jaderném odzbrojení, tzv. „New START“, mezi Spojenými státy a Ruskem. Během pobytu v Praze jednal prezident Obama i s čelními představiteli ČR.¹²²

V červenci roku 2010 odstoupila vzhledem k proběhnuvším volbám, a tedy možnosti vytvořit vládu standardním způsobem, vláda Jana Fischera. Obdobím po nástupu nové vlády se již práce nezabývá, neboť neexistuje dostatečný odstup, který by umožnil zhodnotit objektivně vztahy v tomto časovém úseku.

¹¹⁹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2009* (http://www.mzv.cz/file/592100/Zprava_o_zahranicni_politice_2009__CZ_FINAL_po_vymene_Korey.pdf, 20.04.2012), s. 379-380.

¹²⁰ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Spolupráce ČR a USA má novou dimenzi*. 22.09.2009 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/archiv_zprav/rok_2009/tiskove_zpravy/x_2009_09_22_spoluprace_cr_a_usa_ma_novou_dimenzi.html, 20.04.2012).

¹²¹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Spolupráce ČR a USA má novou dimenzi*. 22.09.2009 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/archiv_zprav/rok_2009/tiskove_zpravy/x_2009_09_22_spoluprace_cr_a_usa_ma_novou_dimenzi.html, 20.4.2012).

¹²² Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2009* (http://www.mzv.cz/file/691824/Zprava_o_zahranicni_politice_2010_.pdf, 20.04.2012), s. 11.

7. Systém protiraketové obrany a (bez)vízový styk

Následující část práce se věnuje dvěma tématům, která lze považovat za velmi významné pro formování česko-amerických vztahů. Tato témata prostupují delším časovým obdobím, podílelo se na nich vždy několik různých vlád, proto je jim pro přehlednost věnována samostatná část práce. Prvním z těchto témat je problematika zapojení České republiky do systému protiraketové obrany (National Missile Defense System), druhým pak problematika vízového styku mezi ČR a USA a jeho asymetrie.

7.1 Zapojení ČR do systému protiraketové obrany

Jedním z nejdůležitějších témat, které ovlivňovaly česko-americké vztahy zejména mezi léty 2002 a 2009, byl plán na zapojení České republiky do systému protiraketové obrany. Diskuse ohledně zapojení české republiky se zejména od roku 2006 stala velmi exponovanou, a to na úrovni politického i celospolečenského zájmu. Během debaty ohledně účasti ČR na protiraketové obraně vznikaly různé akce na podporu, a zejména proti záměru postavit na území ČR základnu USA.

Zpočátku nebylo jasné, jakou podobu by případné zapojení ČR do systému protiraketové obrany mělo mít, zda by na českém území byly umístěny přímo protibalistické rakety či zda by se jednalo o umístění jiného prvku systému. Na počátku také nebylo zcela zřejmé, zda se jedná o samostatný projekt Spojených států nebo o společný projekt Severoatlantické aliance.

Je třeba upozornit, že na vztazích týkajících se zapojení ČR do systému protiraketové obrany se mimo ministerstva zahraničí podílelo významně také ministerstvo obrany.

Záměr na vybudování součásti systému protiraketové obrany byl, ještě bez uvedení konkrétního státu, předložen administrativou USA již

v roce 2002. Uvažovalo se o umístění základny na území České republiky, Polska nebo Maďarska. V červenci 2002 proběhly na bilaterální úrovni mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými první významnější jednání na téma zapojení České republiky do systému americké protiraketové obrany. Rozhovory zahájil tehdejší ministr obrany České republiky Jaroslav Tvrdík (ČSSD) během své návštěvy ve Spojených státech. V průběhu jednání ministra Tvrdíka s americkým ministrem obrany Donaldem Rumsfeldem a náměstkem ministerstva zahraničí USA Richardem Armitagem vyslovil český ministr zájem o zapojení ČR do systému protiraketové obrany. Jednalo se prakticky o první jednání o tomto tématu na politické úrovni. Dosud bylo jednání vedeno pouze na úrovni odborníků. Zpočátku probíhaly rozhovory spíše v obecné rovině a bez bližší specifikace způsobu zapojení ČR do systému. Během těchto jednání přislíbil ministr Tvrdík americké straně zahájení technicko-expertních konzultací.¹²³ Drobnou zmínku, kterou lze spojit s pravděpodobným záměrem účastnit se systému protiraketové obrany lze nalézt v Bezpečnostní strategii ČR z roku 2003. Je zde uvedeno, že „[v]zhledem k pokračujícímu šíření ZHN¹²⁴ spolu s raketovými technologiemi a vzhledem k tomu, že některé země odmítají respektovat relevantní mezinárodní závazky, bude vláda vytvářet podmínky pro připojení se k projektům či systémům, které budou schopny zajistit ochranu území ČR.“¹²⁵ Oficiální stanovisko Spojených států v roce 2003 zmiňovalo, že „protiraketový štít“ má chránit zejména Evropu.¹²⁶ Následná jednání v letech 2003 až 2006 se omezila pouze na jednání expertů. Alexandr

¹²³ TÝDEN.cz. *Dohadování o radaru: ořukávání 2002 až 2006*. 23.09.2009 (http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohadovani-o-radaru-otukavani-2002-az-2006_139753.html, 21.04.2012).

¹²⁴ zbraní hromadného ničení

¹²⁵ Vláda ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky*. 2003 (http://www.army.cz/assets/files/8492/Bezpe_nostn__strategie__R_-_prosinec_2003.pdf, 21.04.2012), s. 12.

¹²⁶ Vláda ČR. *Protiraketová obrana v ČR*. 22.09.2009 (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/protiraketova-obrana-v-cr--61912/>, 21.04.2012).

Vondra, který se jako náměstek ministerstva zahraničí věci tématem zabýval, přičítal zpomalení jednání zejména americké straně, která se před nadcházejícími prezidentskými volbami obávala negativní reakce ve Spojených státech.¹²⁷

V roce 2006 byla serverem „*idnes.cz*“ zveřejněna první informace o zájmu Spojených států na vybudování základny protiraketového systému v České republice.¹²⁸ Ještě před ustavením nové vlády vzešlé z voleb v červnu 2006 se ukázalo, že názory politických stran, a dokonce i vnitrostranické názory, se v otázce základny Spojených států výrazně liší. Problematicky byla vnímána zejména případná přítomnost vojáků cizí země, tedy USA na českém území. ODS se k otázce vybudování radaru stavěla spíše pozitivně, ČSSD, během jejíž vlády byly rozhovory o základně de facto započaty, neměla názor zcela vyhraněný. Část jejích poslanců se vyjadřovala ve prospěch případného vybudování základny, druhá skupina, do které patřil i tehdejší předseda Jiří Paroubek, vyjadřovala spíše negativní postoj. Paroubek upozorňoval, že případné vybudování základny by znamenalo zvýšení bezpečnostního rizika ČR a požadoval v otázce zapojení se do systému o vypsání referenda. Názor KSČM byl již tradičně, jako ve všech otázkách týkajících se USA nebo NATO, zásadně proti jakékoliv spolupráci. KDU-ČSL byla v názoru nejednotná, podobně jako ČSSD. Proti záměru vybudovat základnu se stavěla i SZ. Zásadní otázkou bylo, jaký prvek systému protiraketové obrany by se měl na území ČR nacházet – zda samotné rakety nebo jiný prvek, například velitelství či radar.¹²⁹ Již v srpnu roku 2006 také začali vyjadřovat nesouhlas se záměrem zbudovat základnu někteří obyvatelé České republiky, v podobě

¹²⁷ TÝDEN.cz. *Dohadování o radaru: otukávání 2002 až 2006*. 23.09.2009

(http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohadovani-o-radaru-otukavani-2002-az-2006_139753.html, 21.04.2012).

¹²⁸ iDNES.cz. *USA chtějí raketovou základnu v Česku*. 26.06.2006 (http://zpravy.idnes.cz/usa-chteji-raketovou-zakladnu-v-cesku-d8s-/domaci.aspx?c=A060625_224135_domaci_dp, 21.04.2012).

¹²⁹ iDNES.cz. *USA chtějí raketovou základnu v Česku*. 26.06.2006 (http://zpravy.idnes.cz/usa-chteji-raketovou-zakladnu-v-cesku-d8s-/domaci.aspx?c=A060625_224135_domaci_dp, 21.04.2012).

demonstrací apod.¹³⁰ Debata o zapojení České republiky do protiraketového systému probíhala po zbytek roku 2006.

„Dne 19. ledna 2007 Spojené státy oznámily oficiální nótou, že mají zájem na jednání s Českou republikou o jejím zapojení do systému protiraketové obrany USA. Během dubna téhož roku předala americká strana první návrhy dohody.“¹³¹ V roce 2007 se pak jednání o případném zapojení ČR do protiraketového štítu přesunula od expertů spíše k politikům. Jednalo se o podobě dohody, kterou by nakonec měly obě strany podepsat a na jejímž základě mělo být rozhodnuto o způsobu zapojení ČR. České straně se podařilo vyjednat od americké strany během jednání některé kompromisy.¹³² Vyjednávání o konečné podobě dohody pokračovalo do března roku 2008. Dne 8. července 2008 pak americká ministryně zahraničí C. Rice a její český protějšek K. Schwarzenberg podepsali „Smlouvu o umístění radarové základny v České republice.“ Dokument obsahuje přesnou specifikaci pojmů, s nimiž operuje, vymezuje kompetence stran smlouvy, zabývá se otázkou financování atp. Definuje také účel, který má systém zajišťovat. Poté následovalo dojednávání technických detailů, které se ukázalo být poměrně zdlouhavé.¹³³ Bylo rozhodnuto, že na území České republiky bude vybudována radarová základna systému protiraketové obrany USA.

Ve spojených státech proběhly v roce 2008 prezidentské volby, v nichž zvítězil Barack Obama. Zástupci České republiky neočekávali, že by se změnou na prezidentském postu mohlo dojít ke změně v projektu, zvláště podaří-li se dokončit v Parlamentu ČR proces ratifikace smlouvy.

¹³⁰ iDNES.cz. *USA chtějí raketovou základnu v Česku*. 26.06.2006 (http://zpravy.idnes.cz/usa-chteji-raketovou-zakladnu-v-cesku-d8s-/domaci.aspx?c=A060625_224135_domaci_dp, 21.04.2012).

¹³¹ Vláda ČR. *Protiraketová obrana v ČR*. 22.09.2009 (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/protiraketova-obrana-v-cr--61912/>, 21.04.2012).

¹³² TÝDEN.cz. *Dohadování o radaru: vyjednávání 2006-2008*. 24.09.2009 (http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohadovani-o-radaru-vyjednavani-2006-2008_140263.html, 21.04.2012).

¹³³ Vláda ČR. *Protiraketová obrana v ČR*. 22.09.2009 (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/protiraketova-obrana-v-cr--61912/>, 21.04.2012).

Ratifikace v Parlamentu ČR ale prosazena nebyla. Po mnohých jednáních byla žádost o ratifikaci stažena 17. března 2009 z Poslanecké sněmovny.¹³⁴

Administrativa prezidenta Obamy se od počátku jeho volebního období věnovala přezkumu projektu protiraketové obrany a vyhodnotila negativně jeho představovanou podobu. Dne 18. září 2009 sdělil prezident Spojených států Barack Obama telefonicky tehdejšímu českému premiérovi Janu Fisherovi, že Spojené státy odstupují od záměru vybudovat v České republice radarovou základnu systému protiraketové obrany.¹³⁵ Prezident Obama později oznámil, že Spojené státy změní přístup k projektu protiraketové obrany. Nový přístup má být ekonomicky méně náročný, založený na osvědčených technologiích a více adaptivní ke změnám bezpečnostní situace.¹³⁶ Dle vyjádření ministerstva zahraničních věcí ČR i některých zástupců americké administrativy nemá změna původního záměru USA na vybudování radaru vliv na česko-americké bilaterální vztahy. Tuto skutečnost podpořila i Deklarace o vzájemné spolupráci, která již byla zmíněna v předchozí části práce.¹³⁷

7.2 Problematika (bez)vízového styku ČR a USA

Problematika vízového styku mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými byla poměrně dlouhodobou záležitostí. Asymetričnost česko-amerického vízového styku vznikla de facto již v roce 1990. Z rozhodnutí vlády ČSFR byla jednostranně zrušena vízová povinnost pro všechny občany Spojených států amerických pro vstup a pobyt na území Československa do 30 dní. V listopadu 2001 prodloužila Česká republika

¹³⁴ TÝDEN.cz. *Dohadování o radaru: krach 2008-2009*. 25.09.2009 (http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohadovani-o-radaru-krach-2008-2009_140398.html, 21.04.2012).

¹³⁵ TÝDEN.cz. *Dohadování o radaru: krach 2008-2009*. 25.09.2009 (http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohadovani-o-radaru-krach-2008-2009_140398.html, 21.04.2012).

¹³⁶ Velvyslanectví Spojených států amerických Praha. *Nový přístup USA k protiraketové obraně v Evropě*. 2009 (<http://czech.prague.usembassy.gov/md2.html>, 21.04.2012).

¹³⁷ Vláda ČR. *Protiraketová obrana v ČR*. 22.09.2009 (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/protiraketova-obrana-v-cr--61912/>, 21.04.2012).

občanům Spojených států možnost bezvízového pobytu na 90 dní.¹³⁸ V roce 2002 přitvrdila americká administrativa v reakci na teroristické útoky z 11. září 2001 režim získávání víz pro cestování do USA. Tato opatření souvisela se zjištěním, že kvůli nedostatečně zabezpečenému systému získávání víz se na území Spojených států dostali teroristé, kteří později útoky spáchali.¹³⁹ V dubnu roku 2003 zpřísnila ambasáda USA v Praze režim vydávání víz českým zájemcům. Všichni čeští žadatelé o vízum se museli dostavit na ambasádu osobně, v termínu, který bylo možno dojednat pouze přes placenou telefonní linku. Tehdejší ministr zahraničí Svoboda v souvislosti s touto změnou uvedl, že asymetrie mezi českou a americkou vízovou politikou zřejmě nadále potrvá. Za hlavní důvod existence vízové povinnosti pro občany ČR uvedla fakt, že do Spojených států nadále vyjíždí velké množství Čechů ve snaze najít práci a Spojené státy tak určitým způsobem chrání svůj pracovní trh.¹⁴⁰

Se vstupem České republiky a dalších několika států do Evropské unie v roce 2004 byla asymetričnost mezi českou a americkou vízovou povinností vnímána silněji, neboť občané „starých“ členských států EU mohli do USA cestovat bez víza. Na návrh ministra zahraničí Alexandra Vondry se ministři zahraničí nově přistoupivších zemí v roce 2006 dohodli, že ve snaze o změnu americké vízové politiky budou postupovat společně. Ministři se shodli na vytvoření „Koalice pro vízovou rovnoprávnost“, v jejímž rámci se rozhodli koordinovat své aktivity v oblasti bezvízového styku se Spojenými státy americkými.¹⁴¹

¹³⁸ IHNED.cz. *Češi se přiblížili zrušení víz do USA*. 02.11.2007 (<http://zpravy.ihned.cz/c1-22344690>, 22.04.2012).

¹³⁹ iDNES.cz. *USA přitvrzují vízovou politiku*. 09.04.2002 (http://cestovani.idnes.cz/usa-pritvrzuj-i-vizovou-politiku-dl2-/igsvet.aspx?c=A020409_120335_igsvet_tom, 22.04.2012).

¹⁴⁰ iDNES.cz. *Cesta do USA je těžší i dražší*. 22.04.2003 (http://zpravy.idnes.cz/cesta-do-usa-je-tezsi-i-drazsi-dj7-/domaci.aspx?c=A030422_120542_domaci_has, 22.04.2012).

¹⁴¹ IHNED.cz. *Nováčkové EU vytvořili Koalici pro vízovou rovnoprávnost*. 21.09.2006 (<http://zpravy.ihned.cz/c1-19358020>, 22.04.2012).

Společná snaha Koalice měla být zaměřena zejména na Kongres Spojených států. Dle slov ministra Vondry se mělo jednat o „*mobilizaci všech zájmových skupin, etnických, profesních a dalších, jako to bylo i v dobách, kdy jsme lobbovali za přijetí do NATO.*“¹⁴² Ministr také zdůraznil, že je třeba přenést reciprocitu vízové povinnosti z byrokratické roviny do roviny politické: „*Je nutné to postavit jako politickou záležitost v našich vztazích.*“¹⁴³ Dle Spojených států byla největší překážkou zařazení do amerického bezvízového programu, tzv. Visa Waiver Program (VWP), nesplnění požadavku na maximálně 3 % odmítnutí žadatelů o vízum.¹⁴⁴ Evropská unie kritizovala americký postup a nerovné postavení svých nových členských států. Evropská komise upozornila Spojené státy, že pokud nedojde ke změně jejich vízové politiky vůči těmto státům, zvaží „odvetná opatření“ na jejichž základě by se museli Američané při cestě do zemí EU určitým způsobem registrovat.¹⁴⁵

V roce 2007 během své návštěvy v ČR prohlásil prezident Spojených států George W. Bush, že se spolu s Kongresem Spojených států snaží o změnu zákona o vízové povinnosti, která by měla České republice přiblížit bezvízový styk.¹⁴⁶ Později pak Kongres schválil úpravu zákona, v níž se limit maximálního počtu zamítnutých žádostí o víza zvýšil na 10 %. Dne 2. listopadu 2007 oznámil americký velvyslanec Richard Graber, že počet odmítnutých žádostí českých občanů o víza klesl z asi z 9,5 % na

¹⁴² EUROSOKOP.cz. *Nováčci EU spojí síly. Nechtějí víza do USA.* 22.09.2006 (<http://www.euroskop.cz/38/5886/clanek/novacci-eu-spoji-sily-nechteji-viza-do-usa/>, 22.04.2012).

¹⁴³ EUROSOKOP.cz. *Nováčci EU spojí síly. Nechtějí víza do USA.* 22.09.2006 (<http://www.euroskop.cz/38/5886/clanek/novacci-eu-spoji-sily-nechteji-viza-do-usa/>, 22.04.2012).

¹⁴⁴ EUROSOKOP.cz. *Nováčci EU spojí síly. Nechtějí víza do USA.* 22.09.2006 (<http://www.euroskop.cz/38/5886/clanek/novacci-eu-spoji-sily-nechteji-viza-do-usa/>, 22.04.2012).

¹⁴⁵ EUROSOKOP.cz. *Unie hrozí USA kvůli vízům odvetnými kroky.* 06.08.2007 (<http://www.euroskop.cz/38/8767/clanek/unie-hrozi-usa-kvuli-vizum-odvetnymi-kroky>, 22.04.2012)./

¹⁴⁶ iDNES.cz. *Bush slíbil boj proti vízům, poděkoval za spojenectví.* 05.06.2007 (http://zpravy.idnes.cz/bush-slibil-boj-proti-vizum-podekoval-za-spojenectvi-p09-/domaci.aspx?c=A070605_094531_domaci_rb, 22.04.2012).

zhruba 6,7 %.¹⁴⁷ Tím se Česká republika vešla pod desetiprocentní hranici, kterou pro zařazení do bezvízového režimu stanovuje zákon.

V lednu 2008 poskytly Spojené státy České republice návrh memoranda, na jehož základě měla být ČR přijata do Visa Waiver Program, který umožňuje bezvízový styk. V následujících měsících pak ČR vyjednávala o podmínkách memoranda, které podepsal tehdejší ministr vnitra Ivan Langer 26. února 2008.¹⁴⁸ Obě strany, USA i ČR, se zavázaly splnit podmínky memoranda, po nichž bylo umožněno přijmout ČR do Visa Waiver programu. Zároveň vznikla pro české občany cestující do USA povinnost zaregistrovat se před cestou do elektronického systému cestovní autorizace (Electronic System for Travel Authorization, ESTA) a být držitelem ePasu¹⁴⁹. Tento postup USA požadují, aby bylo možno v předstihu určit, zda osoba cestující do Spojených států není bezpečnostním rizikem.¹⁵⁰

„S platností od 17. 11. 2008 byla Česká republika zařazena do programu Visa Waiver, jenž umožňuje občanům ČR cestovat do USA bez víz. Tím byl odstraněn asymetrický vízový režim, který mezi ČR a USA existoval od roku 1990. Zrušení vízové povinnosti pro občany ČR oznámil prezident G. W. Bush 17. 10. 2008 při slavnostní ceremonii v Bílém domě.“¹⁵¹ Vstupem ČR do Visa Waiver Program byla odstraněna asymetričnost česko-amerických vízových vztahů. Je třeba upozornit, že

¹⁴⁷ IHNED.cz. Češi se přiblížili zrušení víz do USA. 02.11.2007 (<http://zpravy.ihned.cz/c1-22344690>, 22.04.2012).

¹⁴⁸ Ministerstvo vnitra ČR. *Bezvízový program Spojených států amerických* (<http://www.mvcr.cz/clanek/bezvizovy-program-spojonych-statu-americkych.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>, 22.04.2012).

¹⁴⁹ cestovní pas se strojově čitelnými údaji a nosičem dat s biometrickými údaji

¹⁵⁰ Velvyslanectví Spojených států amerických Praha. *Vše o Elektronickém systému cestovní autorizace (ESTA)* (http://czech.prague.usembassy.gov/esta_faq.html, 22.04.2012).

¹⁵¹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2008* (http://www.mzv.cz/file/391676/Zprava_o_zahranicni_politice_CR_2008.pdf, 20.04.2012), s.307.

bezvízový styk se Spojenými státy se vztahuje pouze na turistické a obchodní cesty s maximální délkou do 90 dní.¹⁵²

¹⁵² Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *USA – Víza – režim vstupu* (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/severni_amerika/usa/cestovani/visa.html, 22.04. 2012).

8. Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce stanoveným v úvodu bylo potvrdit nebo vyvrátit hypotézu: „*Česko-americké vztahy jsou dlouhodobě stabilní a české vnitropolitické dění na jejich podobu nemělo výrazný vliv.*“

Na základě provedené analýzy jsem dospěl k závěru, který výše zmíněnou hypotézu potvrzuje. Vztahy mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými vykazují z dlouhodobého hlediska vysokou míru stability. Z analýzy jednoznačně vyplývá, že česko-americké vztahy, jejich rozvoj a stabilizace, byly prioritou zahraniční politiky všech českých vlád, bez ohledu na jejich ideologické zařazení, tedy jejich příslušnosti k „levici“ či „pravici“.

Na základě analýzy lze vymezit některé události, které měly významný dopad na vztahy mezi ČR a USA. Zde je třeba zdůraznit, že na podobu česko-amerických vztahů mělo zcela zásadní vliv přistoupení České republiky do Severoatlantické aliance. Tato událost významně prohloubila vazby mezi ČR a USA, a to zejména v oblasti bezpečnostní politiky. Pozitivní vliv na česko-americké vztahy měla také reakce České republiky na teroristické útoky 11. září 2001. Česká republika se v této situaci zachovala jako důvěryhodný partner a spojenec, když Spojeným státům nabídla pomoc při případné odvetné akci. Ačkoliv na domácí scéně byla otázka zapojení České republiky do protiraketového systému USA vnímána poměrně nejednotně, z americké strany byla oficiálně projevená ochota České republiky zapojit se vnímána velmi kladně.

Tyto výše zmíněné události měly značný vliv při pozdější snaze české strany o odstranění asymetrického vizačního styku mezi ČR a USA. Jak již bylo uvedeno v kapitole zabývající se vizačním stykem, Česká republika se stala pro americkou administrativu důvěryhodným partnerem.

Díky tomu byla ČR zařazena mezi 36 zemí celého světa, jejichž občané mohou do USA cestovat, po splnění určitých podmínek, bez víza.

V analyzovaném období ale došlo také k určitým událostem, které byly ze strany Spojených států vnímány negativně. Jako první významný rozpor bych uvedl nejednoznačný a nejednotný postoj nejvyšších českých ústavních činitelů ke způsobu řešení kosovské krize v roce 1999. Další problematickou událostí ve vzájemných vztazích byla operace Spojených států v Iráku v roce 2003. Česká vláda se tehdy zachovala poněkud alibisticky a nevyjádřila jednoznačné stanovisko. Na druhou stranu je však nutno upozornit, že přes počáteční rozporuplné reakce se Česká republika později vždy zapojila do misí NATO v daných oblastech. Navíc je třeba konstatovat, že žádná z těchto negativních událostí nezpůsobila kvalitativní degeneraci česko-amerických vztahů.

V průběhu analyzování vztahů jsem také zaznamenal, že některé osobnosti měly na podobu česko-amerických vztahů mimořádný vliv. Z těchto osobností je třeba vyzdvihnout především Václava Havla, bývalého prezidenta ČR. Jeho popularita u americké veřejnosti a politiků neoddiskutovatelně napomohla vybudování nadstandardních česko-amerických vztahů. Navázání přátelských vazeb prezidenta Havla s předními americkými politiky do jisté míry posílilo vliv České republiky. Dalšími osobnostmi, které z mého pohledu ovlivnily vztahy České republiky a Spojených států pozitivním směrem, byly například Madelein Albright, William J. Clinton, Alexandr Vondra a další.

Dle mého názoru jsou česko-americké vztahy dlouhodobě na velice dobré úrovni. Spojené státy jsou pro Českou republiku jedním z nejvýznamnějších partnerů a spojenců. Myslím, že i Spojené státy americké vnímají Českou republiku jako spolehlivého a důvěryhodného spojence. Také bych si dovolil predikovat, že česko-americké vztahy se budou pozitivním směrem vyvíjet i v budoucnosti.

9. Seznam zdrojů

Albrightová, M. (2003): *Madeleine* (Praha: Nakladatelství Práh).

BBC Monitoring European - Political. *No change in Czech-US ties after presidential elections – spokesman*. 8.1.2000
(<http://search.proquest.com/docview/451625208?accountid=14965>, 19.04.2012).

Calda, M. (2004): Česko-americké vztahy: od vzdálené alternativy k blízkému spolenectví. In. Pick, O. – Handl, V. (eds.) a kol., *Zahraniční politika České republiky 1993-2004: úspěchy, problémy a perspektivy* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů), s.93-98.

ČSSD. *Volební program České strany sociálně demokratické „Lidskost proti sobectví“*. 20.01.1996
(http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_1996.pdf, 18.04.2012).

ČSSD. *Volební program České strany sociálně demokratické*. 1997
(http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_1997.pdf, 19.04.2012).

ČSSD. *Volební program ČSSD 2002*. 30.11.2001
(http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_2002.pdf, 19.04.2012).

ČSSD. *Volební program ČSSD 2006*. 30.11.2005
(<http://www.cssd.cz/data/files/volebni-program-2006.pdf>, 20.04.2012).

Doležal, B. (2003): *Havel, „dopis osmi“ a česká politika*. 05.02.2003
(<http://bohumildolezal.lidovky.cz/texty/rs67.html>, 19.04.2012).

EUROSKOP.cz. *Novácci EU spojí síly. Nechtějí víza do USA*. 22.09.2006
(<http://www.euroskop.cz/38/5886/clanek/novacci-eu-spoji-sily-nechteji-viza-do-usa/>, 22.04.2012).

EUROSKOP.cz. *Unie hrozí USA kvůli vizům odvetnými kroky*. 06.08.2007
(<http://www.euroskop.cz/38/8767/clanek/unie-hrozi-usa-kvuli-vizum-odvetnymi-kroky>, 22.04.2012).

Havel, V. (1990): *Projev prezidenta ČSSR Václava Havla pro obě sněmovny Kongresu USA*. 21.02.1990
(<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1990/2102.html>, 18.04.2012).

Havel, V. (1993): *Projev prezidenta republiky Václava Havla v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky*. 12.10.1993
(<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1993/1210.html>, 18.04.2012).

Havel, V. (1994): *Projev prezidenta republiky Václava Havla na obědě pořádaném prezidentem Billem Clintonem pro prezidenty Maďarska, Polska, Slovenska a České republiky*. 12.01.1994 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1994/1201.html>, 18.04.2012).

Havel, V. (1999): *Prohlášení prezidenta republiky Václava Havla k poslednímu vývoji situace v Jugoslávii*. 04.06.1999 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1999/0406.html>, 19.04.1999).

Havel, V. (1999): *Prohlášení prezidenta republiky Václava Havla k řešení krize v Kosovu*. 28.01.1999 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/1999/2801.html>, 19.04.2012).

Havel, V. (2000): *Projev prezidenta republiky Václava Havla u příležitosti galavečeře pořádané organizací Američtí přátelé České republiky na počest americké ministryně zahraničních věcí Madeleine Albrightové*. 07.09.2000 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/2000/0709.html>, 18.04.2012).

Havel, V. (2001): *Prohlášení prezidenta republiky Václava Havla k teroristickým útokům na Spojené státy americké*. 11.09.2001 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/2001/1109.html>, 19.04.2012).

Havel, V. (2002): *Proslov prezidenta republiky Václava Havla při slavnostním odhalení pomníku T. G. Masaryka*. 19.09.2002 (<http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/2002/1909a.html>, 19.09.2002).

Havel, V. (2006): *Prosím stručně* (Praha: Gallery).

Hájek, P. (2004): *Prezident telefonoval s Georgem W. Bushem*. 12.11.2004 (<http://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/archiv/1751.shtml>, 19.04.2012).

Hájek, P. (2004): *Prohlášení prezidenta republiky Václava Klause k opětovnému zvolení George W. Bushe*. 03.11.2004 (<http://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/archiv/1732.shtml>, 19.04.2012).

iDNES.cz. *Bush slíbil boj proti vizům, poděkoval za spojenectví*. 05.06.2007 (http://zpravy.idnes.cz/bush-slibil-boj-proti-vizum-podekoval-za-spojenectvi-p09-/domaci.aspx?c=A070605_094531_domaci_rb, 22.04.2012).

iDNES.cz. *Cesta do USA je těžší i dražší*. 22.04.2003 (http://zpravy.idnes.cz/cesta-do-usa-je-tezsi-i-drazsi-dj7-/domaci.aspx?c=A030422_120542_domaci_has, 22.04.2012).

- iDNES.cz. *NATO dopravilo do USA pomoc z Česka*. 13.09.2005 (http://zpravy.idnes.cz/nato-dopravilo-do-usa-pomoc-z-ceska-dtv-/zpr_nato.aspx?c=A050913_111804_zpr_nato_pal, 19.04.2012).
- iDNES.cz. *USA chtějí raketovou základnu v Česku*. 26.06.2006 (http://zpravy.idnes.cz/usa-chteji-raketovou-zakladnu-v-cesku-d8s-/domaci.aspx?c=A060625_224135_domaci_dp, 21.04.2012).
- iDNES.cz. *USA přitvrzují vízovou politiku*. 09.04.2002 (http://cestovani.idnes.cz/usa-pritvrzuj-vizovou-politiku-dl2-/igsvet.aspx?c=A020409_120335_igsvet_tom, 22.04.2012).
- IHNED.cz. *Češi se přiblížili zrušení víz do USA*. 02.11.2007 (<http://zpravy.ihned.cz/c1-22344690>, 22.04.2012).
- IHNED.cz. *Nováčkové EU vytvořili Koalici pro vízovou rovnoprávnost*. 21.09.2006 (<http://zpravy.ihned.cz/c1-19358020>, 22.04.2012).
- Král, D. – Plachta, P. (2005): *Česká republika a irácká krize: formování české pozice* (Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM).
- KSČM. *Volební program Komunistické strany Čech a Moravy 1996-2000* (<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5486>, 18.04.2012).
- KSČM. *Volební program Komunistické strany Čech a Moravy*. 1998 (<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5485>, 19.04.2012).
- KSČM. *Volební program KSČM – S lidmi pro lidi*. 2002 (<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5483>, 19.04.2012).
- KSČM. *Volební program KSČM na období 2006-2010*. 2006 (<http://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5482>, 20.04.2012).
- Ministerstvo obrany ČR. *Pouštní štít a Pouštní bouře – osvobozovací operace* (<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3691>, 18.04.2012).
- Ministerstvo vnitra ČR. *Bezvízový program Spojených států amerických* (<http://www.mvcr.cz/clanek/bezvizovy-program-spojonych-statu-americkych.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>, 22.04.2012).
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Prohlášení MZV k jednání Rady bezpečnosti OSN dne 5.2. 2003*. 15.04.2003 (http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/prohlaseni_a_stanoviska/archiv_prohlaseni_a_stanovisek/archiv_2003/x2003_04_15_jednani_rb_osn_dne_05_02_2003.html, 19.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Spolupráce ČR a USA má novou dimenzi*. 22.09.2009
(http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/udalosti_a_temata/archiv_zprav/rok_2009/tiskove_zpravy/x2009_09_22_spoluprace_cr_a_usa_ma_novo_u_dimenzi.html, 20.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *USA – Víza – režim vstupu*
(http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/severni_amerika/usa/cestovani/visa.html, 22.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 1998-1999* (http://www.mzv.cz/file/415493/Zprava1998_1999.pdf, 19.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2001*
(http://www.mzv.cz/file/13970/Zahr.pol._I.doc, 19.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2002*
(http://www.mzv.cz/file/14200/Slovo_uvodem_Kap.I.doc, 19.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2003*
(http://www.mzv.cz/file/15896/Zprava_2003.doc, 19.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2004*
(http://www.mzv.cz/file/415693/Zprava_2004.pdf, 19.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2005*
(<http://www.mzv.cz/file/16756/Zprava2005hlavnitext.pdf>, 19.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2006*
(<http://www.mzv.cz/file/72806/Zpravaozahranicnipolitice2006.pdf>, 20.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2007*
(http://www.mzv.cz/public/eb/43/a3/72910_14945_Zprava2007_cesky_verze_k_22_8_2008.pdf, 20.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2008*
(http://www.mzv.cz/file/391676/Zprava_o_zahranicni_politice_CR_2008.pdf, 20.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2009*
(http://www.mzv.cz/file/592100/Zprava_o_zahranicni_politice_2009__CZ_FINAL_po_vymene_Korey.pdf, 20.04.2012).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Zpráva o zahraniční politice ČR 2010*
(http://www.mzv.cz/file/691824/Zprava_o_zahranicni_politice_2010_.pdf, 20.04.2012).

NATO. *IFOR / Operace Joint Endeavour*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_ifor.htm, 19.04.2012).

NATO. *Internatioanl Security Assistance Force ISAF.*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_isaf.htm, 19.04.2012).

NATO. *Kosovo Force KFOR*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_kfor.htm, 19.04.2012).

NATO. *Operace Allied Force*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_alliedforce.htm, 19.04.2012).

NATO. *Partnerství pro mír*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/partnerstviproimir.htm, 18.04.2012).

NATO. *Stabilization Force SFOR*

(http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_sfor.htm, 19.04.2012).

NATO. *Vztahy mezi Českou republikou a NATO*

(http://www.natoaktual.cz/na_cr.aspx?y=na_cr/cravztahysnatoiii.htm, 18.04.2012).

ODS. *Volební program Občanské demokratické strany pro volby 1992*

(http://www.ods.cz/docs/programy/program_1992.pdf, 18.04.2012).

ODS. *Volební program Občanské demokratické strany pro volby 1996*

(http://www.ods.cz/docs/programy/program_1996.pdf, 18.04.2012).

ODS. *Volební program Občanské demokratické strany. 1998*

(http://www.ods.cz/docs/programy/program_1998.pdf, 19.04.2012).

ODS. *Volební program Občanské demokratické strany 2002. 2002*

(http://www.ods.cz/docs/programy/program_2002.pdf, 19.04.2012).

ODS. *Volební program ODS 2006. 2006*

(http://www.ods.cz/docs/programy/program_2006.pdf, 20.04.2012).

Ochvat, R. (2008): *Blahopřejný telegram prezidenta republiky zvolenému prezidentovi USA B. H. Obamovi*. 05.11.2008 (<http://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/archiv/5724.shtml>, 20.04.2012).

- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol jednanání PS Parlamentu ČR*. 21.04.1993
(<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/008schuz/s008019.htm>, 18.04.2012).
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol jednanání PS Parlamentu ČR*. 24.03.1999
(<http://psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010029.htm>, 19.04.2012).
- Sovadina, J. (2009): Washingtonská deklaráce. *Moderní Dějiny*. 01.08.2009 (<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek-washingtonska-deklarace-18-10-1918-106/>, 18.04.2012).
- Sympóziium *Lev a orel: Česko-americké vztahy očima velvyslanců*, 07.10.2012
(http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/live_vid_eo_1.html, 22.04.2012).
- Špaček, L. (2012): *Deset let s Václavem Havlem* (Praha: Mladá fronta).
- Totalita.cz. *Hnutí Občanské fórum*
(<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/of.php>, 18.04.2012).
- TÝDEN.cz. *Dohadování o radaru: krach 2008-2009*. 25.09.2009
(http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohadovani-o-radaru-krach-2008-2009_140398.html, 21.04.2012).
- TÝDEN.cz. *Dohadování o radaru: ořukávání 2002 až 2006*. 23.09.2009
(http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohadovani-o-radaru-otukavani-2002-az-2006_139753.html, 21.04.2012).
- TÝDEN.cz. *Dohadování o radaru: vyjednávání 2006-2008*. 24.09.2009
(http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohadovani-o-radaru-vyjednavani-2006-2008_140263.html, 21.04.2012).
- U. S. Department of State. *Background Note: Czech Republic*
(<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3237.htm>, 18.04.2012).
- Velvyslanectví České republiky ve Washingtonu. *Češi v USA*
(http://www.mzv.cz/washington/cz/kultura/krajane/cesi_v_usa/index.htm, 18.04.2012).
- Velvyslanectví Spojených států amerických Praha. *Nový přístup USA k protiraketové obraně v Evropě*. 2009
(<http://czech.prague.usembassy.gov/md2.html>, 21.04.2012).

Velvyslanectví Spojených států amerických Praha. *Vše o Elektronickém systému cestovní autorizace (ESTA)*
(http://czech.prague.usembassy.gov/esta_faq.html, 22.04.2012).

Vláda ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky*. 2003
(http://www.army.cz/assets/files/8492/Bezpe_nostn__strategie__R_-_prosinec_2003.pdf, 21.04.2012).

Vláda ČR. *Koaliční smlouva*. 09.07.2002
(<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Koalicni-smlouva.pdf>, 19.04.2012).

Vláda ČR. *Koaliční smlouva*. 2006 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-2/3Ksmlouva.pdf>, 20.04.2012).

Vláda ČR. *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003-2006*. 03.03.2003
(<http://stary.mepoforum.sk/index.php?id=80&downid=43>, 19.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 02.07.1990
(<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-cr/petr-pithart/ppv-1990-1992-pithart.pdf>, 18.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 13.07.1992
(<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-cr/vaclav-klaus/ppv-Klaus-1992-1996.pdf>, 18.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 1996
(http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 18.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 27.01.1998
(http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/josef-tosovsky/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 18.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2002
(http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 19.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2004
(http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 19.04.2012).

vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky_1.pdf, 19.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2005
(http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka_1.pdf, 19.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2006
(http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-1/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 20.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2007
(http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf, 20.04.2012).

Vláda ČR. *Programové prohlášení vlády*. 2009
(<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/jan-fischer/ppv-2009.pdf>, 20.04.2012).

Vláda ČR. *Protiraketová obrana v ČR*. 22.09.2009
(<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/protiraketova-obrana-v-cr--61912/>, 21.04.2012).

Vláda ČR. *Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou*. 09.07.1998
(<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Opozicni-smlouva.pdf>, 19.04.2012).

Vláda ČR. *Usnesení vlády České republiky č. 916 k návrhu na vyhlášení státního smutku*. 13.09.2001
(http://icm.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/3146B46B493AB4ABC12571B6006F6BD8, 19.04.2012).

Vláda ČR. *Usnesení vlády České republiky č. 917 k prohlášení Severoatlantické rady*. 13.09.2001
(http://icm.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/6F0DF8B3944B2415C12571B6006F6BAA, 19.04.2012).

Vláda ČR. *Zpráva o plnění Programového prohlášení a o činnosti vlády ČR*. 2002 (<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Zprava-plneni-2002.pdf>, 19.04.2012).

Vláda ČSFR. *Programové prohlášení vlády*. 19.12.1989
(<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-csfr/marian-calfa-1/ppv-1989-1990-calfa1.pdf>,
18.04.2012).

10. Resumé

The topic of my bachelor thesis is “*Czech-US relations after the end of the Cold war*”.

The fall of the Soviet bloc started a new period of history. For Czech Republic there was a vital need to restore severed relations with the West countries, especially with the United States. The United States have very specific position in the post-Cold war world. They are the only superpower with great influence on almost all aspects of society. The USA is still the world strongest economy with a large effect on the global market. Therefore is the partnership with the USA priority of the Czech foreign policy.

The main goal of my bachelor thesis was to verify or disprove the hypothesis: *Czech-US relations are stable and Czech inner political affairs do not have significant effect on their quality.*

The analysis of the relations verified aforementioned hypothesis. Czech-US relations are stable and more than good. All relevant political parties in the Czech Republic recognize the importance of the Czech-US partnership and regard it as a foreign policy priority. Also the United States consider Czech Republic to be trustworthy partner and ally.